

LONDON, 16. MAJA 1974.

LETO XXVII. ŠTEV. 417.

TRST IN SRCE NA LEVI

Dvoje je jasno pri ponovnem izbruhu tržaškega vprašanja, ki se vleče že šest tednov. Prvo je, da so začeli Lahí. Kot poročamo na enajsti strani, je povod znan; nove table na mejnih prehodih. Vzrok pa ostaja nejasen in ga je treba iskati v labirintu italijanskih notranjih političnih razmer. Tam se politiki nečedno grizejo med sabo ter se skušajo okoristiti enkrat z energetske krizo, drugič z moralnimi načeli (kot v sporu glede ločitve) in tretjič z nacionalističnimi čustvi. Prvo in drugo se nas ne tiče, tretje pa nas zadeva kot Slovence. Kolikor poznamo Italijane, ni presenetljivo, da so najbolj kričavi med zelo kričavim ljudstvom prav tisti, ki bi spet častili Mussolinija, čeprav so ga pred 29 leti obesili za pete. Nasilno gizdalinstvo in puhla oholost fašizma zadene pri političnem Italijanu na zapeljivo struno, ki se ji v srcu težko odpove, čeprav podpira trenutno moderne demokratične ideje.

Če ne bi bili politični Italijani pod kožo fašisti, se pravi do absurda nagnani nacionalisti, bi italijansko zunanjemu ministrstvu ne prišlo na misel, da pogreva tržaško vprašanje. Ko pravimo, da so fašisti, ne uporabljamo izraza kot komunistične psovke, ki zlahka zdrse z jezika. Tudi ga ne uporabljamo kot označbo za formalno pripadnost neofašistični stranki. Poudarjamo tisto miselno ujemanje s prepričanjem, da so Italijani izbran narod, ki ima kulturo in politično poslanstvo ter pravico na širjenje in podjarmljanje predvsem na račun svojih barbarskih slovanskih sosedov. Druga četrtna tega stoletja je pakazala norost tega prepričanja v tako klavni luči, da bi mislili, da so se ga Italijani vsaj naveličali, če ga že niso zavrgli kot sramotnega in nizkotnega.

Drugič je jasno, da so Jugoslovani napihili zadevo za svojo notranjo uporabo. Popolnoma zadostna bi se zdela diplomatska nota, ki bi krepko opozorila Italijo, da je njena suverenost nad celotnim tržaškim ozemljem prenehala z mirovno pogodbo leta 1947 in da naj bo vesela, da sploh še ima Trst. Namesto tega se je uradna Jugoslavija nekaj obotavljala, kot da bi zaradi likvidacije Svobodnega tržaškega ozemlja imela slabo vest, kot smo zadnjič pisali. Nato je pograbila zadevo z obema rokama in jo napihnila v grozečo pošast mednarodnega imperializma in reakcije, ki streže socialistični in neuvrščeni Jugoslaviji po življenju. Namesto pustih volitev, na katerih je treba oddajati glasove za vnaprej izbrane delegacije, ki volijo vnaprej določene delegate, ki spet potrjujejo vnaprej določene delegate za višje skupščine, saj so vsi tja do delegatov v zvezni skupščini in

predsednikov skupščine, vlade in republike že vnaprej oznanjeni, so oblastniki dobili lepši povod, da zbobnajo ljudi na zborovanja in z upravičenimi protesti proti italijanskemu šovinizmu kažejo na enotnost Jugoslavije.

Val ogorčenja bo zadosten, da jih bo zanesel tja do partijskega kongresa konec maja in da bo oplaknil tudi Titov rojstni dan. Totalitarni režimi neprestano potrebujejo valove navdušenja ali ogorčenja, da splavajo preko domačih čeri. V sedanjem valu opažamo protizapadno histerijo, ki ne obljublja nič dobrega. Italijanske izjave naj bi bile del "specialne vojne" proti Jugoslaviji zaradi njene socialistične in neuvrščene politike. Ta "specialna vojna" vključuje vse, kar oblastnikom ne prija, od člankov v zapadnih časopisih do predlanskega vpada ustaške tolpe. Kakšno zvezo ima eno z drugim, razumnemu človeku nikdar ne bo jasno.

Jugoslovanski generali so razvili blazno teorijo, v kateri bo tudi tale uvodnik našel svoje mesto kot napad, dirigiran iz skrivnostnega centra mednarodnega imperializma. Posebno so hvaležni Natu za italijansko-ameriške manevre v severnem Jadranu, ki so prišli kot iz neba poslani, da podkrepe teorijo o povezanosti ZDA in neimenovanih imperialistov z italijanskimi pretenzijami. V redkih napadih resnicoljubnosti so jugoslovanski komentatorji sicer priznavali, da je bila Jugoslavija obveščena o manevrih že pred dolgimi meseci, ko se o tržaškem vprašanju še nikomur ni sanjalo. Občani Jugoslavije tudi berejo tuje časopise, ki ne podpirajo nikakršnih italijanskih zahtev. Kljub temu je celo Tito govoril o imperialističnih grožnjah Jugoslaviji in hvalil Sovjetsko zvezo, katere se ni treba bati, čeprav ima čete na jugoslovanskih mejah.

Titovo srce leži na levi in ko se mu s starostjo kafilijo možgani, pozablja na Češkoslovaško in Madžarsko, ki sta v povojnih letih edina primera tuje intervencije v notranje zadeve evropskih držav. Obakrat je Sovjetska zveza uporabila surovo silo, da je vzpostavila sebi vdan hlapčevski režim. Ne ZDA ne neznani imperialisti na splošno niso nikjer na svetu storili kaj podobnega. V Koreji in Vietnamu so podprli obstoječo vlado. V Čilu, ki se zdi jugoslovanskim oblastnikom kričeč primer, ni bilo zunanjšega posega. Pamet torej pravi, da z zapada Jugoslaviji ne grozi nevarnost, da pa se na vzhodu ne bodo pomišljali vkorakati v deželo, če se jim bo zazdelo potrebno.

Sedanja gonja je plod miselne zmešnjave in povzroča še hujšo zmešnjavo med oblastniki v Jugoslaviji, ki bi morali imeti glavo na sredi, čeprav imajo srce na levi.

Ker Washington ni odpovedal manevrov v severnem Jadrano, kaže, da premalo pozna zmešnjavo v teh glavah.

VRABEC NI "NAŠ"

V članku "Pogreb slovenstva?" na 5. strani današnjega KLICA avtor vprašuje, zakaj naj bi se moral prof. Vrabc odpovedati drugemu doseženemu mestu, na deželni volitvah (leta 1968), v korist dr. Sfiligoja, ki je zasedel šele tretje mesto in ne obratno (z ozirom na predhodni sporazum med tržaško Slovensko skupnostjo in goriško Slovensko demokrasko zvezo).

Vprašanje je postavljeno umestno, vendar pa ne upošteva dovolj naslednjih faktorjev:

1. Smisel predvolilnega sporazuma je bil v tem, da si - med drugim - slovenska lista z dogovorom o dveletnem goriškem mandatu zagotovi maksimalno število goriških glasov. Zato sta tudi dr. Štoka in dr. Sfiligoj kot nosilca obeh list kandidirala v obeh krajih, medtem ko je prof. Vrabc kandidiral samo v Trstu. Rezultat zdaj je, da Goričani niso direktno zastopani v deželnem svetu kljub njihovi močni podpori za časa volitev.

2. Kot je bilo želeti, da se zaradi dolgoročnih koristi prof. Vrabc odpove dveletnemu mandatu v deželnem zboru v korist dr. Sfiligoja, on seveda to storiti ni bil dolžan, pa ga zato tudi ni mogoče obsojati, čeprav smo mnenja, da bi njegova odpoved več storila za slovensko edinost kot sicer ni.

3. Prof. Vrabc se mestu ni odpovedal, a tudi ni zahteval izpolnitve predvolilnega dogovora, ki se njega osebno itak ni tikal in ga Slovenska levica tudi ni podpisala; dejansko **zanj** niti vedela ni. Že spričo tega bi dr. Sfiligojeva odpoved v korist prof. Vrabcu ne imela mnogo smisla. Sploh nobenega smisla pa seveda ni imela, ko je Slovensko ljudsko gibanje v Gorici via facti dalo vedeti, da nekako prof. Vrabcu ne zaupa, češ da nima nobenih obvez do Slovenske demokrasko zveze odnosno Slovenskega ljudskega gibanja. (Glej KT 385).

Z ozirom na to je torej irelevantno postavljati vprašanje, zakaj se pa raje dr. Sfiligoj ni odpovedal mestu v korist prof. Vrabc. S tipično potezo blitzkriega je Slovensko ljudsko gibanje onemogočilo enega in drugega konkurenta, sklicujoč se na "objektivne težave;" dejansko pa le za trenutno partijsko korist. In pri tem ostajamo, čeprav se v celoti strinjamo, da bi prof. Vrabcovo članstvo v deželnem zboru moglo biti za slovensko stvar zelo koristno.

"POGINE NAJ, PES!"

Da, "pogine naj pes," bi lahko ponovili žalostni diktum slovenske literarne zgodovine ob primeru Vojmirja Tedoldija, toda to pot na račun slovenskih komunistov.

3. oktobra 1950 je v Vidmu pričel izhajati MATAJUR, kot glasilo beneških Slovencev. Kumovala in finančno podprla ga je Slovenska kulturno gospodarska zveza iz Trsta, za katero vemo, da je navadna pod-

ružnica jugoslovanske komunistične partije. Matajurjev urednik je bil ves čas Vojmir Tedoldi, dokler mu slovenski komunisti lani decembra niso odpovedali službe, ko so brez vsakega resnega razloga ustanovili NOVI MATAJUR pod uredništvom italijanskega komuniste, po rodu Slovenca, Izidorja Predana; list je prvič izšel januarja letos.

Ni dvoma, da je slovenska narodna in še posebej zamejska stvar bila s tem občutno prizadeta, saj je Predan najprej internacionalni komunist, ki mu je korist slovenske narodne manjšine v Beneški Sloveniji deveta briga. Prizadet je seveda tudi g. Tedoldi, ki je ob času svojega nastopa leta 1950. zapustil prejšnjo dobro službo in se za slovensko stvar žrtvoval, vedoč da ga čakajo ječe in preganjanje. Česar zares ne bi bilo malo. V Ljubljani so mu na višjem mestu sicer zagotovili, da bodo uredili njegovo socialno zavarovanje, toda niti tega niso storili. Kot garjevega psa so ga zavrgli na cesto. "Nádvse žalostno je, da smo morali malone tri desetletja braniti MATAJUR pred sovražniki Slovencev in (sovražniki) naše matične domovine. Danes pa moramo isti MATAJUR braniti pred svojimi sorojaki," je zapisal uredniški odbor MATAJURJA v pismu 26. novembra 1973, na ljubljansko Radio-Televizijo v protestu, ko ljubljanski program o Beneški Sloveniji MATAJURJA niti ni omenil.

Lepo mesto ste zasedli vi, slovenski stalinisti, v analih slovenske zgodovine:

UDBA NA DELU V ŠVICI

Beograd je ostro protestiral lani, ko so švicarski listi pisali, da so se jugoslovanski državljani v Švici pečali s političnim vohunstvom. Kdor seveda švicarski tisk in javno poslovanje pozna, je moral vedeti, da nekaj mora biti na stvari in da je beograjski protest iz trte zvit. Nedavno so naznanili v Bernu, da bo odslej vsakdo, kdor se bo pečal v Švici z vohunstvom na škodo tamkajšnjih prebivalcev in v korist tuje države, obsojen po členu 272. kazenskega zakonika. Ta odlok se nanaša na politično vohunstvo brez ozira na to, če se z njim peča Švicar ali tujec in ne glede na to, če je ogleduštvu naperjeno proti švicarskemu državljanu ali tujcu, bivajočemu v Švici. Na osnovi te odločbe je sodišče v Zugu v odsotnosti obsodilo nekega 21. letnega jugoslovanskega državljana na deset mesecev zapora, pogojno, ter ga pregnalo iz Švice za dobo 10 let. Obsojeni je bil zaposlen v gradbeni industriji. Ko je leta 1972 obiskal mater v Srbiji, ga je UDBA povabila na pogovor in mu naročila, naj vohuni med sorojaki v Švici, na kar je on pristal in pričel pošiljati poročila v Beograd. Ko je ponovno obiskal rojstno deželo, je imel ponovno stik z UDBO, kjer je poročal, kot kaže, o vidovdanski proslavi kluba sv. Save v Zurichu. V začetku leta 1973 je srečal neko mlado Srbkinjo, hčerko lastnika umetniške galerije. Pri njej se je zanimal za politično delovanje njenega očeta in drugih državljanov Jugoslavije v Švici. Ker se je dekletovemu očetu stvar zdela sumljiva, je moža prijavil policiji, ki je v času aretacije pri njem našla neodposlano pismo UDBI.

Švicarska zvezna policija je dalje izjavila, da so bili v Jugoslaviji letos aretirani in kaznovani vsaj štirje ljudje, ki so se vrnili iz Švice v Jugoslavijo, za stalno

Konec uvodnikov na zadnji strani *

KRIVDA ZA NESREČO PRI TITOGRAU

OD POSEBNEGA DOPISNIKA

Za letalsko nesrečo lanskega septembra v Črni go-ri je bil spet kriv "preplet neugodnih okoliščin," a svoji 41 potnikov in članov posadke, ki so se ubili v nesreči, se lahko tolažijo z zavestjo, da so v Titogradu zaprli nadzornika letov Krsto Radunovića in ga obtožili nevestnega ravnanja. JATova karavela je 11. septembra lani na poletu iz Skoplja v Titograd treščila v planino Maganik in so se vsi v letalu ubili. Komisija, ki je preiskovala nesrečo, je po 6 mesecih izdala skopo uradno sporočilo, ki je govorilo o prepletu neugodnih okoliščin in subjektivnih faktorjev. Potem je 19. marca titogradski tožilec obtožil nadzornika letov Krsto Radunovića, ki so ga zaprli. S tem se je zavrtilo počasno in okorno kolesje jugoslovanske pravice, ki je še posebej neprimerno za preiskavo tehničnih in človeških vzrokov nesreč. Kazalo je, da bodo poiskali malega grešnega kozla, kot se dogaja po železniških in rudniških nesrečah, a da bodo pravi vzroki ostali prikriti, kot po nesreči na otoku Krku (gl. KT 415).

Začudo pa se je tokrat oglasil jugoslovanski tisk. Beograjski tednik NIN je 31. marca objavil poročilo na podlagi dokumentov, ki jih je preiskovala komisija in ki navadno obleže kot strogo zaupni v arhivih. Po teh dokazih je imelo letalo dan pred nesrečo pokvarjen žiro magnetni kompas. Tehniki na beograjskem letališču, ki pregledujejo in popravljajo JATova letala, niso dovolj strokovnjaki, da bi ugotovili napako, ampak enostavno zamenjajo sumljivo aparaturo. Okvara tokrat ni bila na delu, ki so ga zamenjali. Karavela je usodnega jutra odletela iz Beograda v Skoplje, ne da bi posadka vedela, da instrumenti kažejo 10 in več stopinj odklona od pravega kurza. Če bi sicer bilo vse v redu, bi napako odkrili ob preletu navigacijske signalne postaje v Kumanovu, ki bi jim morala pokazati pravi kurz. Toda ta postaja je bila tistega jutra pokvarjena in skoraj tri ure ni delovala. Kaj se je posadka pogovarjala po radijski zvezi s kontrolo leta v Skoplju, ni ugotovljeno, ker so na skopskem letališču "po pomoti" izbrisali magnetofonski trak tik po kasnejši nesreči. Karavela je po voznem redu pristala v Skoplju in z novimi potniki odletela na drugi del potovanja proti Titogradu. Navigacijska postaja v Kumanovu še zmeraj ni delala. Karavela se je podala na zračno pot proti Titogradu, ki vodi v velikem ovinku okrog Albanije. Preletela je radio signalno napravo pri vasi Ribno blizu Prištine in se usmerila proti Mojkovcu, kjer se je morala nad tamkašno radio signalno napravo zasukati za 90 stopinj proti jugu in se po dolini Zete spustiti proti Titogradu.

PRIMITIVNA "ORGANIZACIJA"

Radio signalna naprava pri Mojkovcu je bila pokvarjena, čeprav je bila postavljena šele 1. avgusta lani. Za nagrado 200 dinarjev mesečno je oskrbuje delavec lesnega kombinata v Mojkovcu. Ko ga je komisija

V Ameriki je izšla I. Jukićeva knjiga "The Fall of Yugoslavia" (315. str.), ki razpravlja o krizah predvojnega in medvojnega Jugoslavije ter političnem zlomu 1945. \$8,50

vprašala: kdo skrbi za napravo, kadar je sam na delu, ji je povedal, da je tudi ženi pokazal, kaj je treba storiti. Karavela se je na poletu proti Mojkovcu morala zanašati na lastne pokvarjene instrumente in jo je zaneslo za 18 stopinj na desno, leteč severozahodno v smeri proti Sarajevu, ne da bi posadka ali kontrola letov vedela za napako. Da bi zavila ob pravem času nad Mojkovcem, ki ga ni ne videla ne slišala, je posadka po radiu poklicala kontrolo leta v Titogradu, kjer je bil na službi sedaj zaprti Krsto Radunović. Mož ni posebno bister in nima več mnogo let do upokojitve. Namesto v predpisani angleščini se je z letalom pogovarjal po domače. Goniometrično so določili trenutek, ko je karavela presekala premo črto od Titograda proti Mojkovcu, in karavela je zavila pod pravim kotom proti jugozahodu. Če bi Radunović vključil radar, ki ga je imel poleg sebe, bi bil ugotovil, da je letalo 40 kilometrov dlje od Titograda, kot je mislil. Toda Radunović radarja ni znal pravilno uporabljati. Kot je dve leti prej ugotovil inšpektor, je bil prestar, da bi se naučil. Zato tudi ni imel dovoljenja za vodenje letal na slepo. Vendar je dal karaveli dovoljenje, da se spusti pod 10.000 čevljev (3.050 metrov), ker je mislil, da se je usmerila po dolini proti Titogradu. V resnici je bilo letalo za tistih usodnih 18 stopinj proti desni. Ko je zavilo za 90 stopinj, se je usmerilo v gore proti Titogradu. Radio zveza s Titogradom je bila slaba. Tako posadka kot kontrolor leta sta krivila aparate in nista niti pomislila, da je karavela zašla v radio senco za gorami. Letela je v oblakih in zadnje besede pilota so bile: "V redu, tukaj smo, vsak trenutek moramo biti nekje nad Titogradom." Še nekaj trenutkov in pred njim se je zarežal Babin zub, ob katerem se je raztreščilo letalo.

Kontrolor leta Radunović je bil prepošten in preneroden, da bi uničil magnetofonski trak z zadnjim pogovorom z letalom. Zato je komisija lahko dognala, kako je do nesreče prišlo. S "črno škatlo" v letalu, ki registrira ves polet letala, si ni mogla pomagati. Aparatura je bila že cel mesec pokvarjena, čeprav bi bila morala biti pregledana vsakih 48 ur.

Mogoče je torej sklepati, da je nesrečo zakrivila nagrmadena nemarnost: pokvarjeni instrumenti, pokvarjena navigacijska postaja, pokvarjena radio signalna naprava - vse to kaže na nemarnost, ki je v jugoslovanskem civilnem zrakoplovstvu prišla v navado. Zanj so odgovorni vodilni ljudje. Ti vodilni ljudje so tudi odgovorni, da v titograjskem kontrolnem stolpu sedi revež, ki ni sposoben voditi letal. Vedo, da ni sposoben, pa mu kljub temu naprtijo odgovornost za desetine življenj. Kot vse kaže, bo ta revež zdaj plačal za grehe svojih nadrejenih.

Milovan Djukanović, generalni direktor zvezne uprave za civilni zračni promet, je 9. aprila odločno izjavil, da je zračni promet v Jugoslaviji varen. Ob sodil je članke v časopisih, ki so "predimenzionirani" in osnovani na "nekvalificiranih tolmačenjih ozkih strokovnih vprašanj." Navigacijska oprema je najmodernejša in je povsod v uporabi. Ker so časopisi trdili, da moderna oprema čaka v zabojih, namesto dabi jo montirali, je Djukanović dejal, da je nekaj opreme v zabojih samo zato, ker čaka še na zidavo potrebnih objektov, kjer jo bodo lahko namestili. O hušjih obdolžitvah, ki sledijo iz preiskave nesreče, Djukanović ni nič rekel.

KATOLIŠTVO IN SOCIALIZEM

Švicarska NEUE ZÜRCHER ZEITUNG je 20 marca objavila poročilo pod naslovom "Katoliški socialni nauk v somraku", ki ga v prevodu objavljamo.

'Papeževa enciklika "Populorum progressio" je ob izidu leta 1967 delno naletela na zelo ostro kritiko zaradi nekaterih mest, ki so dejansko ali domnevno napadala kapitalistična gospodarska načela. Vsekakor je raznetila predvsem v okviru socialnega katolištva diskusijo o kapitalizmu, ki jo je povzela zbirka spisov pod značilnim naslovom "Ali je katoliški socialni nauk protikapitalističen?" Skepsa do novejšega razvoja katoliškega socialnega nauka poslej ni več potihnila. Na široko ga je nedavno obsodil dominikanec Dr. Heinrich Basilius Strehoven, ko je na univerzi v Zürichu, v predavanju, ki ga je priredil Švicarski inštitut za raziskavo tujine, dal temi zgodovinsko in etično perspektivo in je s tega stališča zagovarjal mnenje, da so socialne enciklike iz preteklega desetletja neopravičeno omejele svobodo in samoodgovornost v primerjavi z družbenimi vrednotami in so tako privedle do "razosebljenja človeka."

ZGODOVINSKI RAZVOJ

Predmet katoliškega socialnega nauka so oblike sožitja, ki jih je osnoval človek kot posamično in družbeno bitje, z namenom obnoviti družbeni red po načelih "zdrave socialne filozofije in po navodilih odrešilnega načrta božjega oznanila." Pri tem, po izročilu, nikakor ni "večno veljaven" program gospodarskega, družbenega in političnega reda ter tudi ne rešuje tehničnih vprašanj da zadnje podrobnosti. Razumeti ga je treba kot splošno podobo družbenega reda na temelju nespremenljivih etičnih načel, ne da bi hotela vnaprej določiti njeno konkretno primembo. Ker Kristusovo kraljestvo "ni od tega sveta," je nauk izenačen - in to je osrednje važnosti - z odgovedjo posvetnemu odrešenju in popolni vezanosti človeka po družbenih silah.

Temu usreza že pri Avgustinu, v srednjem veku pri Tomažu Akvinskem in kasneje pri španskih jezuitih omembe vreden realizem v pogledu praktičnih odločitev v gospodarskem in socialnem življenju. Skoro splošno je izkustvo veljalo kot najboljše sodilo za gospodarsko - etične vrednostne sodbe. Tako so na primer, če je šlo za vprašanje pravične cene žitu, zagovarjali prosto oblikovanje cen na tržišču proti oblastvenemu določanju cen. Ludvik Molina je tako trdil, da urejanje cen po oblasteh vodi le do nesrečnih verižnih reakcij, korumpiranja oblastev in kršenja zakonov po zasebnikih in s tem do izgube spoštovanja napram pravnemu redu.

RAZPAD POJMOV

Tak realizem in previdnost pri gospodarskem vrednotenju pogreša Strehofen, ki je poleg teologije študiral tudi narodno gospodarstvo in poučuje na akademiji Alberta Velikega v Bonnu, pri mnogih cerkvenih voditeljih in še posebno, kakor je dal jasno razumeti med vrsticami, pri današnjem papežu Pavlu VI. Danes prepogosto vrednotijo

in obsojajo zapletena gospodarska stanja enostransko in prenačljeno. Prav z ozirom na take pomanjkljivosti pri vrednotenju je bil po Strehonovem mnenju docela drugačen mož papež Leon XIII, pravi začetnik katoliškega socialnega nauka v ožjem smislu. O njem, ki je sestavil prvo in najvažnejšo socialno encikliko "Rerum novarum" iz leta 1891 in ki je spojil delavsko gibanje s katoliškim gibanjem v vplivno celoto, pravi Strehofen, da je bil sposoben jasnega političnega pojmovnega mišljenja v nasprotju s svojimi sedanjimi nasledniki. Dandanes se v nasprotju s tedaj širi razpadanje jezika in nejasnost mišljenja - "in zakaj tej pojavov ne bi bilo tudi v Vatikanu." Cerkevna stališča h gospodarskim in družbenim vprašanjem, "pa najsi pridejo iz Recife ali iz Rima, pogostodelajo bolj zmedo kot prispevajo k razjasnitvi duhov v tem desetletju."

IZDAJA OSEBNOSTNEGA NAČELA

Ne da bi se podrobneje spuščal v druge važne teme kot skupnost narodov, vojna in mir, gospodarski red ali veliko pomembnost načel solidarnosti in splošnega blagra, se je Strehofen nazadnje ukvarjal s smislom osebnostnega načela v katoliškem socialnem nauku. Ker je človek temelj, sredina in smoter družbenega življenja, je treba načeti vprašanje o načelih gospodarskega in družbenega reda s stališča spoznanja človekove biti. Kot je bilo rečeno že spočetka, poteka človekovo življenje v napetosti med njegovo posamično in družbeno naravo. Oseba pri tem označuje po Tomažu Akvinskem najpopolnejše v naravi, namreč "samo - zase obstoječe v z razumom obdarjeni naravi." Oseba dalje ima zavest o sami sebi in razpolaga s samo seboj. Smisel osebnosti je torej v svobodi, da sama odloča o svoji poti in "da se ne odloča po prirodni nujnosti," posebno kadar gre za družbene obveznosti.

Zaradi konstitutivne lastnosti svoje narave, da ima dva pola, živi človek torej sam zase in z drugimi v družini, občini, cerkvi, državi, obratu in podjetju. Po svoji družbeni naravi je človek sposoben, da preseže svojo posamičnost in se razvije v družbenem življenju. Toda ta drugi socialni pol človeka po Strehofnovem mnenju vsepovsod enostransko poudarjajo. Socialistično-kolektivistično zanikanje osebne samostojnosti in samoodgovornosti je mogoče danes zaslediti tako pri zahodnonemških levih liberalih kot pri krščanskosocialnih skupinah v zahodni Evropi in v Latinski Ameriki. Pri teh poslednjih se je katoliški socialni nauk izrodil povsem v "čisti razdelilni nauk," medtem ko je nauk o svobodi poneverjen. Človeka vidijo le še kot sredstvo za družbeno oblast. Družba je vrhovna vrednota. Njej nasproti se človek lahko sklicuje le na malo lastnih pravic in svoboščin. Oseba je degradirana na funkcijo družbe.

Socialistično-kolektivistična država po Strehofenu uničuje v praksi osebo, "vsaka samoodgovornost in iniciativa ugasne." Kot posledica grozi obsežni državni nadzor in s tem "razosebljenje človeka." Kapitalistični odnosi, - je zaključil Strehofen -, ogražajo prostor človeške svobode manj kot kolektivistično-socialistični, dasi s tem ne želi enostransko in brez omejitev opravičevati prve. Kar Strehofena vznemirja in izziva k ostrim kritikam, *

POGREB SLOVENSTVA?

V uvodniškem odgovoru na članek "Demokracijski kič?" (KT, jan. 1974) je bilo v zvezi z izvolitvijo slovenskih kandidatov na Primorskem v zaporedju Štoka - Vrabec - Sfiligoj izraženo mnenje, da naj bi odstopil profesor Vrabec, tako da bi se lahko uresničil sporazum med tržaško Slovensko skupnostjo in goriško Slovensko demokrasko zvezo. Uporabljen je bil tudi izraz "klerikalci", ki pa, v kolikor gre za Primorce, nikakor ne drži.

Toda, ali ni bilo mogoče prav tako smiselno, da bi dr. Sfiligoj umaknil svojo pravico iz volivnega sporazuma in prepustil profesorju Vrabcu, da bi lahko brez pridržkov zasedel mesto, na katerega je bil v zaporedju tudi izvoljen? Kakšni bi bili razlogi za to?

Prvič gre za idejno premostitev, za enotno slovensko nastopanje ne glede na ideološko prepričanje. Profesor Vrabec bi nedvomno predstavljal s svojo osebo pomembno zastopstvo levičarsko prepričanih Primorcev v širši slovenski povezavi.

Drugič, primorski Slovenci bi pridobili novo politično osebnost, novega politika, prepričan sem, da krepkega formata. Vsi namreč vemo, kakšen idealizem prežema Pahorjev krog, kateremu profesor Vrabec pripada, vsa tista naprednost in kozmopolitska razgledanost, ki je med našo katoliško srenjo, da ne govorim o krščanskih socialcih, komaj sčemo, a obenem vsidranost s srcem v slovenske razmere.

Tretjič, ker je tako zaporedje odločila množica primorskih volivcev. Mar ne gre predvsem za odražanje volje ljudi, ki jo izrazijo na volitvah?

Pomislek, ki je resen, bi bil lahko v tem, da goriški volivci potem ne bi imeli svojega goriškega zastopnika v deželnem svetu. Nimajo ga sicer tudi zdaj, v omenjeni možni politični povezavi pa bi bilo odločilno predvsem to, koliko ima dr. Sfiligoj, ki bi kot goriški zastopnik stopil v deželni svet, tudi zaslobe kot osebnost (!) med goriškimi volivci?

★ KATOLIŠTVO IN SOCIALIZEM - zaključek s prejšnje strani

je vtis, da se cerkvene instance v Rimu dandanes "po vsem svetu povezujejo s socialistično-kolektivnimi silami." Ko je svaril pred takim prilaganjem, je citiral apostola Pavla: "Bratje, poklicani ste k svobodi. Vendar ni s tem rečeno, da morate svobodo spremeniti v sebičnost, temveč služite drug drugemu v ljubezni." V trenutku, ko grozi nevarnost, da bo Cerkev s svojim zadržanjem zgubila pravico, da se ima "za moralno vest sveta," opozarja Strethofen na to, da je "katoliški socialni nauk ... nauk o človeških svoboščinah."

L. S.

Kajti v goriški politični sestavi je očitno nima v taki meri, ako se je partner (Slovensko ljudsko gibanje) s katerim dr. Sfiligojeva skupina (Slovenska demokrasko skupnost) sestavlja goriško Slovensko demokrasko zvezo, izrekel za nadaljni mandat dr. Štoki. In tu nikakor ne gre za "klerikalce", kot jih hoče opečatiti tudi KT; ravno nasprotno. Mar ni dr. Sfiligoj sam v dopisu v KT poudarjal, da odkar ni več katoliškega (!) tabora, konkretno, odkar si je katoliška skupina nadela ime SLG - Slovensko ljudsko gibanje je tautrpela občutne izgube na volitvah? Zdi se torej, da so v Gorici prej demokrati sami "klerikalni".

Gre pa za nekaj drugega. Slovensko idejno - politično osnovo na Primorskem je treba postaviti na širše temelje, ne le na katoliške in (liberalno) demokratične. Na tako osnovo, ki bo omogočala skupno nastopanje primorskih ljudi katoliškega ali levičarskega prepričanja, kajti ne more nam biti vseeno, če se levičarski primorski ljudje po bolj ali manj prikritih direktivah iz Ljubljane vtapljajo v italijanski komunistični in socialistični partiji. In dokler naj je naš samostojni slovenski politični nastop na Primorskem ozko katoliški oziroma (liberalno) demokratični, tedaj je vzrok za potujčevanje naših levičarskih rojakov v veliki meri ravno pri nas.

Iskati je treba širših političnih temeljev, zato "dialog" z Ljubljano, ki ni bil brez pomena. Če ne drugega, je prinesel vsaj razčiščenje, ali Ljubljana sama lahko kaj stori za slovenstvo kot tako, kadar ni več ideoloških pretvez, ali pa mora delati v cilju jugo-slovenstva, to je, za jugonacijo, kar praktično v zamejstvu pomeni, da naj slovenstvo izgine (seveda zaradi "naprednosti") v tujih strankah.

KLJUČ JE V TRSTU

Na Primorskem je vsem znano, da ni najtežji slovenski politični položaj v Gorici, ampak da je v Trstu. Trst je bil vedno problem in če propade slovenstvo v Trstu, kaj naj potem mi v Gorici? Zato so tudi tipalke Rima in Beograda usmerjene predvsem v Trst. Danes, ko so italijanski Tržačani večinoma pripravljene pristati na to, da bi v tem mestu italijanska in slovenska skupnost živeli v sodelovanju in sožitju in družno delali za napredek mesta in razvoj obeh kultur, ki bi Trst kot celoto nedvomno obogatili in mednarodno povzdignili, le-to nikakor ne gre v račun slej ko prej nacionalističnemu Rimu, poprej fašistično, sedaj demokratično krščanskim mandarinom. Po drugi strani pa Beograd očitno ne more prenašati, da raste v Trstu zunaj njegovega dosega, v svobodno demokraciji, slovenska kultura, ki prekaša uradno ljubljansko, ki lahko ustvarja v slovenskem duhu, v veri v slovensko bodočnost, ne pa v nekakem kompleksu, kot ga v Ljubljani širijo take figure kot Kermavner, Pirjevec, ... ki vztrajno širijo trditve, da je "majhno" slovenstvo nesmisel (priprava na prehod v jugonacijo), očitno v tistem soglasju z Beogradom in zato za lastni dober zaslužek. Trst torej danes priča, da je slovenstvo v

47

svobodi ustvarjalno, celo, če je tako skromno kot je v Trstu, tako razbito in celo ob skromnih jezikovnih pravicah ali kar brez njih. Je mogoče zato jasno, da propaganda o nesmislu slovenstva ne bo mogla prodreti med slovenske ljudi niti v Sloveniji, da bi se sprijaznili s kasnejšim prehodom v jugonacijo, dokler se kaže v Trstu prav nasprotno. Tukaj sta Rim in Beograd istih pogledov, zato neizpolnjeni Londonski sporazum, odrekanje, zavlačevanje rešitev, ki sta jih oba sklenila. In ko bomo slovenski ljudje od čakanja, obljub in naprežanja za pravice po italijanski ustavi, "memorandumih", mešanih komisijah, itd. že čisto otopeli, da nam bo vseeno, potlej nam bodo dali vse in si pred svetom oteli demokratično lice. Tako je bilo prav pred kratkim z zadevo o povrnitvi poitalijančenih slovenskih priimkov v prvotno izvirno obliko. Tako bo še naprej. Medtem pa nam spodkopavajo življensko osnovo z odvzemi zemlje, prepovejo v Slovenski Benečiji slovenski pouk. Mar mislite, da se zato v Beogradu kaj zganejo. In na vsak dvom v Beograd se zgane že pripravljena lutka (Lojze Berce) in histerično kriči, češ Srbi so dobri ljudje. Nedvomno, nihče ne dvomi v dobrosrčnost srbskega ljudstva, toda v teh primerih ne gre za srbsko ljudstvo, ampak za beograjsko čaršijo, z istimi cilji za jugonacijo, kot v času Aleksandrovega Beograda, najsi bodo tudi ideološko bolj zakamuflirani in pokriti s "pogodbami", spomenicami o "soglasju", ...

Mi goriški ljudje prav gotovo ne stojimo z našim krajevnim domoljubjem napoti ureditvi tržaških problemov, ki niso samo tržaški, ampak naši skupni primorski, mogoče celo vseslovenskega pomena. In če bi prof. Vrabec kot naslednik dr. Štoka mogel prispevati k večji povezanosti slovenskih ljudi v Trstu, bi bil to nedvomno naš skupni primorski uspeh.

Lahko pa da kdo izkorišča tudi pri Goričanih krajevno domoljubje v drugačne namene in širi politično goričanstvo, kar ni drugega kot zavajanje naše javnosti od resničnih problemov. Prepričan sem, da so naši ljudje pripravljeni počakati s svojim zastopnikom v deželnem svetu, ako so le informirani, da se s tem pripomore k ureditvi tržaških slovenskih problemov. Kajti, ako enkrat pade Trst, potem nimamo vsaj na političnem polju tudi v Goricah kaj več početi. Je vse to res tako težko uvideti? Se res lahko prepiramo o drevesih in ne vidimo gozda? V Trst je usmerjena vsa zakamuflirana jugo-italo politična igra in v Trstu bo padla, kot se zdi, končna odločitev za pokop ne samo primorskega slovenstva ampak slovenstva na sploh. Sapienti sat!

GORIČAN

SOLŽENICIN, SAHAROV, MEDVEDEV

Piše LJUBO SIRC

"Niti enotnega programa nimajo;" bo dejal kak gorečnež, skeptičen do demokracije v Rusiji ali kjerkoli. "Spet ista storija - All over again" je nekoliko nestrpno naslovil svoj komentar londonski *ECONOMIST*, ko je pojasnjeval, da so se ruski inteligenti že v 19. stoletju delili v "zahodnjake" in "slavjanofile," ki so imeli

vsak svojo rešitev za ruske probleme.

Vendar, če človek natančno premisli, je pravzaprav presenetljivo, da so se po skoro šesdesetih letih zatiranja svobode mišljenja v Sovjetski zvezi tako sveže pojavila različna mnenja. Temu se bodo posebno čudili tisti, ki so mislili, da je marksizem ali marksizem-leninizem zadnja beseda v človeškem razmišljanju o filozofiji, politiki, ekonomiji in o sploh vseh področjih. Namesto tega Solženicin in Saharov proglašata marksizem za veliko laž, kar ni čudno, če se spomnimo, kako marksizem uporabljajo in zlorabljajo komunisti. Solženicin se vrača k pravoslavju, Saharov k liberalizmu. Le predstavnik tretje struje, brata Medvedev, skušata reformirati marksizem in socializem in ju prilagoditi svobodni demokraciji.

Morda je ponesrečeno, govoriti o "zahodnjakih" in "slavjanofilih" kot o ruski posebnosti, oziroma povsaj sili skušati, da bi spravili Solženicina in Saharova v ta kalup. Kam bi potem z Medvedevim? Ali nimamo v bistvu vsaj povsod v zahodni Evropi delitve, ki ustreza smerem, v katere so krenili ti trije oziroma štirje ruski voditelji? Skoro v vseh državah se udeleženci v politiki delijo na konservativce, liberalne in socialiste, dasi so ponekod te tri struje ponovno razcepljene, se križajo in povezujejo. Rekel bi, da taka delitev ustreza dosežanemu razvoju politične kulture in morda tudi človeškemu tipom in temperamentom. Slavjanofilstvo in zahodnjaštvo se nam morda zdi tako izrazito rusko, ker je v Rusiji absolutna monarhija trajala toliko dalj kot drugod in zato politične smeri - razen za kratko dobo med februarско in oktobrско revolucijo - niso dobile oblik modernih političnih strank.

Seveda bi bilo za boj proti mračnjaštvu sedanje komunistične vladavine v Sovjetski zvezi preprosteje in uspešnejše, če bi se mogli vsi njeni nasprotniki zediniti na en sam program in ne bi bilo med njimi nobenih razlik. Toda v tem primeru bi bila velika nevarnost, da bi se Rusija zaletela iz ene skrajnosti v drugo. Kar namreč odvrača od skrajnosti je demokratska privrženost zmernosti in strpnosti, ki tudi zahtevata smisel za dogovor med ljudmi različnega mišljenja. Strpnost uči spoštovati drug drugega, zmernost preprečuje, da bi katero koli zamisel gnali v skrajnost. Dasi je včasih videti drugače, so prav te lastnosti demokratov razlog za uspehe zahodnih demokracij na vseh področjih.

Ruski misleci in voditelji kažejo veliko spoštovanje drug do drugega. Saharov je v svojem odgovoru na dolgo poslanico Solženicina sovjetski vladi poudaril, da ima pisatelja za velikana v boju za človeško dostojanstvo, da pa se ne sklada z nekaterimi njegovimi pogledi. To kaže na strpnost, toda nikakor ne na enoličnost, ki bi mogla zavreti debato o tem, kakšne rešitve so najboljše, in preprečiti rodovitne kompromise.

Presenetljivo bi bilo, če bi se vodilni nuklearni fizik skladal s književnikom, ko pravi, da je kal sedanje slabosti zapadnega sveta bila rojena v času renesanse in prosvetljenstva, ko je prevladal racionalizem. Brez racionalizma in razvoja znanosti današnjega sveta sploh ne bi bilo. Toda prav kakor ne bi bili prišli do sednjega blagostanja v zahodni Evropi in severni Ameriki brez racionalne

znanosti, prav tako postaja vedno bolj jasno, da vsaj sedaj ni mogoče naprej, če se ne spomnimo tudi na drugo polovico človeka - na njegovo čustvenost in moralnost. To je dober primer, kako le različne struje lahko preprečijo, da ne bi ena sama odvedla Rusijo ali svet v uničujočo skrajnost. Sicer pa bi bilo pretirano, če bi zanikali moralnost Saharova samega, saj vemo, da se je skupaj s Kapico zavzel za to, naj njegove lastne iznajdbe - vodikove bombe - ne bi preskusili in pripravili za uporabo.

Podobno najbrž ni nobene škode, da se brata Medvedev zavzemata za opozicijo v okviru marksizma in socializma. Res je, da sta ti dve doktrini v Vzhodni Evropi povsem diskreditirani, toda napak bi bilo, če bi pri preurejanju komunistične zapuščine pozabili na moralno vsebino socialističnega ideala - namreč da je treba skrbeti za ljudi, ki si sami ne morejo pomagati. Temu v bistvu gotovo ne bi oporekal Saharov, dasi se sicer nekako instinktivno zavzema za veliko industrijo, niti Solženicin, dasi zahteva, naj komunisti končno prenehajo s svojo ideološko zaletelostjo in dovolijo zasebno kmetijstvo in zasebno obrt. Odprava le-teh je po mnenju Solženicina prinesla preprostim ljudem ogromno gorja.

NI MONOPOLA NAD RESNICO

Solženicin v svojem zavzetju za staro niti ni posebno ogret za liberalno demokracijo. Poziva sovjetske voditelje, naj se odpovedo marksizmu, toda nikakor ne zahteva od njih, naj bi se odrekli oblasti. Meni, da je Rusiji krepka oblast še potrebna. Prav tu morda zamenjuje prehodno dobo absolutne monarhije z ruskostjo. Nikakor ni rečeno, da bi Rusija za zmerom ostala somodržstvo, če ne bi prišlo do revolucije. Po vsej verjetnosti bi se razvila v ustavno monarhijo z demokratičnim parlamentom prav tako kakor druge evropske absolutne monarhije. Saharovu kot znanstveniku je nasprotno jasno, da v današnjem času brez odprte izmenjave misli ni mogoče naprej ne v znanosti, ne v ekonomiji, ne v politiki. Zato ima "demokratično pot razvoja za edino primerno za vsako deželo." Medvedova se z njim strinjata in Roj Medvedev pravi, da "resnico moremo odkriti samo v spopadu mnenj."

Končno se Solženicin v svojem znanem pismu sovjetskemu voditeljem nagiba k mnenju, naj bi se Rusija brigala sama zase in naj se ne bi vtikala v zadeve vseh drugih držav. To stališče je najbrž razumljivo, ko se danes Sovjetska zveza vtika z ideološkega stališča v vse mogoče kote sveta. Saharova kljub temu skrbi, da stališče Solženicina ne bi morda odvedlo Rusijo v izolacionizem. To menda vsaj kar zadeva Solženicina samega ni nevarno: on je namreč v zahvalnem pismu svetovni in posebno švicarski javnosti napisal: "Ne vem, ali se je že prej kdaj zgodilo, da so ljudi, ki so bili pregnani iz domovine, obdali s toliko prijateljsko toplino - s tako toplino, da je, kakor da ne bi bil v tujini, marveč na domači zemlji. Morda se v tem že kaže prihodnja živa enotnost človeštva."

Medvedev je v svojih pripombah k Solženicinu in Saharovu prevsem poudaril, da je za dosego tega cilja demokracije treba sprožiti množično gibanje, kajti nasproti posameznih ljudi in elitnih skupin niso zadostni.

Izšlo pri SKA: Bükvič, Ljudje iz Olsnice; vez. \$4, broš. \$3

Pritožujejo se nad apatijo širokih krogov v Sovjetski zvezi. Težko je seveda reči, ali gre za apatijo ali po tolikih letih politične policije in terorja za strah. Ob tem celo postane nejasno, ali se Medvedev zavzema za ohranitev okvirja marksizma zato, ker še vedno vanj veruje, ali zato, ker meni, da bo Sovjetske voditelje laže prepričati, naj dovolijo svobodno razpravljanje, če se jim ne bo treba bati, da bo svoboda odnesla njihov "nauk" brez sledu.

Nedvomno bo ruska debata imela posledice v vsej Vzhodni Evropi in morda še kje drugje. Smoter preobrazbe držav pod komunizmom postaja vedno jasnejši, toda nikakor si nismo na jasnem, kje naj bi zastavili vzvod, da potisnemo kolo naprej.

'SUTJESKA' IZ ŠVICE

Piše SPECTATOR

Znani švicarski dnevnik 'NEUE ZUERCHER ZEITUNG' je pred kratkim priobčil recenzijo švicarske premijere jugoslovanskega filma Sutjeska. Recenzent pravi, da se zaradi napačne predstave, razširjene zlasti v sovjetski filmski industriji, da mora vsako umetniško delo, ki se nanaša na nacionalni kolektiv, biti podano v monumentalni obliki, jugoslovanski režiser ni bal stroškov. Poleg Richarda Burtona in celotne galerije jugoslovanskih filmskih umetnikov je uporabil tudi 6.000 pripadnikov jugoslovanske armade za inscenacijo vojnih podvigov, Mikis Teodorakis pa mu je skomponiral muziko. Ker pa monumentalno delo v večini primerih onemogoča psihološko dojetje posameznikov in predstavo notranje človečnosti, se je delo po sili prelevilo v dolgovezno zgodovinsko revijo, katera uporablja vse rekvizite konvencionalnega in nacionalistično pobarvanega vojnega eposa. Scenambrutalnega nasilja odurnih Nemcev sledijo liričnosentimentalne scene požrtvovalnih mater, bojevitih duhovnikov, hrabrih zdravnic, junaško umirajočih partizanov in seveda Maršal Tito. Richard Burton je podal Tita, pravi recenzent, kot asketičnega, malobesednega junaka, tako poveljčanega, da nehote izpade komičen, ko v vojnem hrupu poučuje angleško vojaško misijo o zavezniških napakah, opisuje povojni razvoj, ščiti otroke pred točo bomb, napaja v skoraj biblični pozi ranjene in tolaži kmetice. Skratka Tito je bil opremljen z vsemi tistimi odlikami, s katerimi se državniki radi hvalijo in katere ga napravijo v mističnega nadčloveka in plemenitega Pater Patriae s karizmatičnimi značilnimi lastnostmi.

Tako bi lahko, pravi recenzent, odpisali Sutjesko kot patetično šušmarstvo ter kot neuspeli poizkus predstaviti zgodovino, če ne bi šlo za politične namere, ki inozemskemu občinstvu niso vpadljive, ki pa imajo koren v razgibani zgodovini južno evropskih narodov. Pod krhkim firnežem razredne zavesti se skrivajo stoletne etnične napetosti, regionalni interesi in stremljenja. Dela kot "Sutjeska" so sredstvo, da se okrepi enotnost, katera, kot je znano, ni bilo nikdar tako močna kot za časa okupacije zemlje, ter da spomnijo mladino ne dela svojih očetov. Je pa še drugi političen faktor: s filmi te vrste skušajo ovreči tezo, katero Sovjetska zveza trdovratno zastopa od leta 1945, namreč da brez pomoči Rdeče armade Titovi partizani ne bi nikdar uspeli osvoboditi svojo zemljo.

Kako so France Popit (predsednik), Franc Šetinc (tajnik) in Gorazd Mazej (Maribor) na sedmem kongresu slovenske partije - sedaj ponovno podrejene "demokratičnemu centralizmu" jugopartije - dne 4. aprila 1974 znova mlatili že tolikokrat premlateno dialektično slamo.

FRANCE POPIT

Metoda prepričevanja in metoda preprečevanja sta dve plati enega in istega boja za osvoboditev človeka.

SOVRAŽNIKI...VEDNO IN POVŠOD

Dvajset let je, kar smo politično in idejno porazili tako imenovano djilasovščino, ki je skušala uveljaviti načela, da je izhod iz socialističnega etatizma mogoč samo z izničenjem vodilne vloge ZK in vloge organiziranih socialističnih sil nasploh, s sprejemanjem meščanskega demokratičnega političnega sistema, torej z obnovo večstranskega sistema. Osem let je tudi že od idejnopolitične zmage nad tako imenovano rankovičevščino, torej nad težnjo, da bi različnost interesov narodov, narodnosti in družbenih slojev obdržali z močno, centralistično državno oblastjo, se pravi, z uveljavljanjem etatističnih družbenih odnosov in velikodrjavne hegemonije. In vendar smo v obdobju med kongresoma imeli mnogo težkih političnih spopadov s težnjami in silami, ki so v raznih preoblikah obnavljale prvega ali drugega od teh že politično poraženih konceptov. Naj je šlo za birokratsko, tehokratsko ali elitistično obnašanje, naj je šlo za nacionalistična, psevdodemokratična, novolevičarska ali anarholiberalistična gesla, končni rezultat bi bil lahko samo eden: birokratski hegemonizem in unitarizem. Rezultat bi bil vselej likvidacija socialistične samoupravne demokracije. Realna logika takšnega ali drugačnega notranjepolitičnega razvoja bi v jugoslovanskih razmerah v končnih posledicah vodila v vladavino birokratskega etatizma in centralizma, opustitev neuvrščene pozicije socialistične samoupravne Jugoslavije...

Dolgoletne politične izkušnje nas uče, da ne smemo podcenjevati nobenega področja in nobenega pojava, saj se povsod tam, kjer ni komunistov in kjer socialistične sile ne delujejo z jasnimi stališči, pojavljajo in razraščajo nesocialistični pogledi, težnje in sile.

Pri nas še vedno obstajajo ostanki buržoaznega liberalizma, ki si sedaj nadevajo nove ideološke oblike. Nasproti neposredni socialistični demokraciji postavljajo demokracijo kot smoter, kateremu bi se morali podrežati interesi socializma in delavskega razreda. Ta njihova "nadržedna" demokracija pa ni nič drugega kot preoblečena buržoazna demokracija, pod katere plaščem čakata v zasedi kontrarevolucija ter ideologija birokratskega etatizma in centralizma. Vpliv teh teženj se še vedno, čeprav manj kot v preteklosti, čuti tudi v delu zveze komunistov v obliki zahtev po formalističnem demokratizmu, malomeščanskem

liberalističnem radikalizmu te v odporu proti demokratičnemu centralizmu...

Pojavlja se malikovalstvo dela naših znanstvenih inštitucij in kadrov pred znanostjo, ki je zasnovana na sistemu in ideologiji buržoaznega sveta, podcenjevanju našega prispevka družbenemu progressu človeštva ter nezainteresiranost za znanost drugih socialističnih dežel...

Med njimi zlasti za spoznanje, da mora naša revolucija še za dogo dobo računati, da se bo na slehernem svojem koraku morala spopadati z omahovanji in oportunističnimi odkloni ter s prizadevanji in poskusi na levem in desnem boku fronte protisocialističnih in protisamoupravnih sil, ki skušajo ustaviti in preprečiti revolucionarno preobrazbo v družbi in jo vrniti v stare odnose...

Ob vsem tem pa je tudi pošteno in prav, če odkrito in jasno povemo vsem tistim konservativnim, protisocialističnim in protirevolucionarnim reakcionarnim silam v tujini in v političnem podzemlju doma, da so vsi njihovi upi po vrnitvi starih, preživelih odnosov zaman. Tako kot so vsi njihovi dosedanji manevri brez izjeme doživeli poraz, so tudi njihovo iskanje razpok in slabih točk v naši družbeni skupnosti, poskusi, da bi zaustavili pot socialističnega samoupravnega razvoja slovenskega naroda in ga vrnili v stare odnose, grajeni na pesku...

SIZIFOVI NAPORI ... OD "USTAVE" DO "USTAVE"

Seveda v praksi še niso v celoti vzpostavljeni socialistični samoupravni odnosi, ki naj bi se razvili na podlagi ustavnih opredelitev. Če bi trdili, kaj takega, bi s tem samo dokazovali, da nismo doumeli ustavnih sprememb in globine družbene preobrazbe, ki ji ustava odpira vrata. Zaradi tega ne ravnaajo prav tisti, ki doslej opravljeno delo presojaajo s tistimi merili, s katerimi bi lahko merili šele končne rezultate ustavne reforme in ki ne vidijo v ustavnih spremembah šele prvih korakov v zeleno smer.

Analiza doslej opravljenega dela kaže, da se spremembe, ki jih je potrebno izvesti v položaju delavca in delovnega človeka v združenem delu, v družbeni reprodukciji in v političnem sistemu, praviloma pojavljajo šele na površju oziroma v mejah, ki so priprava za globlje posege. Zato se moramo sedaj osredotočiti na nekaj temeljnih nalog...

Veljavni ekonomski sistem ima svoje korenine še vedno v pretežno državno-lastninski in administrativni zasnovi gospodarjenja. Zaradi tega je obstoječi ekonomski sistem ne glede na prilagajanje samoupravnim odnosom v zadnjih letih vendarle ostal v svoji temeljni zasnovi v nasprotju z ustavno določenim socialističnim

Ta pristop je vnaših družbenoekonomskih razmerah utiral pot h konstituiranju podjetniško lastninskega gospodarjenja in spreminjanja strokovno poslovodnega vrha podjetij v tehnokratsko upravljalno oblast. Taka zasnova gospodarjenja oblikuje svojo družbenoekonomsko podlago, na kateri se začno sredstva (t. j. minulo delo delavcev) spreminjati v podjetniški kapital, ki z njim razpolaga tehnokratski vrh podjetja. To pa delavce potiska v mezno ramerje s podjetjem...

Rezultat tega dela sta nova slovenska in jugoslovanska ustava. Ta "magna carta" neposredne socialistične samoupravne demokracije izpričuje neugasljivo, živo ustvarjalno sposobnost organiziranih subjektivnih sil in naše skupnosti. Saj njihov nemirni revolucionarni duh neprestano odkriva vedno nova pota, ki vodijo skozi nasprotja in protislovja sodobne družbe k ustvarjanju čedalje trdnjše podlage socialistične družbene ureditve...

Ustvarili smo trdno podlago za jutrišnji dan, ko bomo še hitreje in še bolj premočrtno oblikovali našo družbo in bogatili materialno in duhovno življenje delovnih ljudi na Slovenskem in slovenskega naroda v trdni povezanosti z drugimi narodi in narodnostmi, s katerimi živimo skupaj v Jugoslaviji...

Nova ustava je tista trdna podlaga, na kateri bomo v prihodnjem gradili in oblikovali socialistične samoupravne družbene odnose in socialistično samoupravno demokracijo...

Slovenski delavec, delovni človek, vse, kar je res naprednega v slovenskem narodu, se ne bo pustilo opehariti za to vrednoto, ne bo si jo pustil nikdar več vzeti, pa naj se tisti, ki bi ga poskušali prevariti, še tako trudijo in naj se skrivajo za kakršnimikoli na videz mikavnimi gesli, zastavami in krilaticami...

"KLERIKALIZEM"

Nič ne mislimo spreminjati našega odnosa do poskusov izkoriščanja religije za klerikalne politične cilje. Zgodovina dovolj zgovorno priča, kaj je bil klerikalizem za ves slovenski narod in še posebej za vernike, bodisi tiste, ki so se v nasprotju s cerkveno politiko odločali za zvestobo svojemu ljudstvu in se bojevali proti belogardizmu, bodisi tiste, ki so se po cerkvenih napotilih oprijeli klerikalne politike iz izkoriščevalskih interesov ali zato, ker so bili zapeljani. Upravičeno smo zato poudarili in poudarjamo, da boj proti klerikalizmu ni stvar ateistov ali samo zveze komunistov, marveč stvar vseh ljudi, tudi vernih, ki jim socialistično samoupravljanje vrača moč in um omogoča svobodno oblikovanje sedanosti in bodočnosti...

Zakaj pozivati vernike, naj terjajo, da se bo celotna družba omejila na pozitivistično izobraževanje, odpovedala socialistični vzgoji in tako mlade generacije prepustila samim sebi oziroma cerkveni vzgoji?

Na vseavstrijski škofijski sinodi na Dunaju sredi maja bodo razpravljali o "etničnih manjšinah v Avstriji". Škofje naj bi se zavzeli za priznanje naravnih pravic manjšinam tudi pri civilnih oblasteh.

Vodilna idejna in politična vloga ZK mora biti le sestavni del oblasti delavskega razreda in delovnih ljudi. Zato aktivnost komunistov usmerjamo v samoupravne organizme, v temeljne organizacije združenega dela, v krajevne in interesne skupnosti ter še posebej v organizacije socialistične zveze, sindikatov in mladine; torej tja, kjer se uresničuje politična in akcijska enotnost socialističnih sil pri usmerjanju družbenega razvoja, uveljavlja odločujoča vloga delavcev in kjer mlade generacije prevzemajo svoj del odgovornosti za napredek socializma.

Uspeh te akcije moramo ocenjevati po tem, koliko je ZK zagotovila, da so se najširše množice aktivizirale v boju za svoje neposredne in dolgoročne smotre in koliko je zagotovila, da bodo ključni položaji na posameznih področjih družbenega življenja v rokah najbolj naprednih sil delavskega razreda in delovnega ljudstva z zvezo komunistov na čelu.

Zveza komunistov Slovenije bo tudi v prihodnje ustvarjalno in odgovorno krepila idejo in politično enotnost Zveze komunistov Jugoslavije, njeno vlogo kot dejavnika integracije in kohezije vsega najbolj progresivnega v Jugoslaviji.

ŠETINČEV 'PRISPEVEK'

Pri nas na Slovenskem so razbite, niso pa še uničene sile, ki postavljajo meščansko demokracijo za smoter, ki mu podreajo interese socializma in delavskega razreda. Razglašajo nekakšen idejni nevtralizem, nadrazrednost in podobno, v resnici pa ustvarjajo prostor, kamor bi vdrli tokovi socializmu tujih ideologij. Postavljajo se v obrambo svobode znanstvenega, kulturnega in umetniškega ustvarjanja, v resnici pa malikujejo vse, kar je zasnovano na sistemu in ideologiji buržoaznega sveta...

In kaj bi prav-zaprav radi naši nasprotniki? Hoteli bi zamegliti marksistično smer graditve naše družbe. Z idejno heterogenostjo bi radi ovirali akcijsko enotnost in učinkovitost revolucionarnega gibanja...

Prav nič nas na preseneča zaveznitvo klerikalcev, tehnokratov, birokratov in nihilistov, ki družno v istem zboru deklamirajo o "mitu samoupravljanja" kot o rezultatu splošne človeške zmede, kot o škodljivi demagogiji...

K deklamaciji tega zbora sodi tudi zahteva po "narodni spravi", ki naj bi nas z bogala z belogardisti, je nadaljeval govornik...

To so v končnih posledicah kapitulanti, kakršni so zapustili strašne sledove v zgodovini slovenskega naroda, ki jim gre samo za svoje sebične koristi. Usodo, kakršno oni namenjajo v svojih umetnih državnih konstrukcijah z reakcionarnimi silami v svetu, je slovenski narod že zdavnaj zavrgel in presegel in se za nobeno ceno ne želi več vrniti v položaj zaprte province kot nemočnega prispevka tega ali onega hegemonizma raznih mednarodnih političnih grupacij ali multinacionalnih monopolov

To moramo pribiti pred vsem tudi zaradi tistih,

ki se hote ali ne hote podajajo na pot, kjer poskušajo razvrednotiti delo revolucionarnih sil, revolucionarnih pridobitev, naše revolucionarne preteklosti, ki bi torej radi popravljali zgodovino. Nismo proti umetniškemu izpričevanju napak in zmot naše preteklosti, smo pa odločno proti temu, da bi prikazovali našo revolucijo kot splet samih zmot in napak...

DIALEKTIČNI 'DRAGULJ' iz Maribora

Toda ob negativnih pojavih, ki sicer niso značilni samo za mariborsko občino, je treba poudariti, da sta pismo in 29. seja CK ZK Slovenije mobilizirala veliko večino članstva zveze komunistov in delovnih ljudi ter občanov, organiziranih v občinski organizaciji socialistične zveze ter drugih družbenopolitičnih organizacijah, kjer v medsebojnih odnosih prevladuje kritičen duh in vse večja enotnost družbenopolitične akcije, ne samo v krajevnih skupnostih in temeljnih organizacijah združene-ga dela, temveč tudi na ravni občine, ki jo bo pa sicer treba vedno znova in znova zagotavljati tudi za ceno ostre idejne diferenciacije...

Že v dejstvu, da je uresničevanje pisma ter sklepov 29. seje CK ZK Slovenije postala vsakdanja družbenopolitična naloga, ki jo subjektivni faktor v Jugoslaviji in Sloveniji, neposredno pa tudi v občini Maribor ima v zvezi z utrjevanjem in razvijanjem sistema samoupravljanja kot družbenoekonomskega odnosa, so bili storjeni znatni premiki pri osveščanju delovnih ljudi, ki se kažejo tudi v pripravljenosti izpolnjevati pismo, v plebiscitarnem sprejemanju nove ustave, revolucionarnem odnosu do negativnih družbenih pojavov. itd.

(Vsi gornji citati so vzeti dobesedno iz DELA, 4.4.1974)

'Naprednost' včeraj in danes:

ZAKULISJA

(Dopis iz Trsta)

Kot je bilo pričakovati, se je podolinski zadevi spet ponudila priložnost za zopetni razdor med neodvisnim slovenskim taborom v Trstu. Rakrajalno delo je tokrat zadelo najbolj strnjeno skupino znotraj neodvisnega slovenskega tabora - "katoliško" skupnost. Gre namreč za vprašanje vesti, za razporoko v Italiji. Nehvaležno delo za nje propagando med slovenskimi ljudmi pa je prevzel, kot je bilo pričakovati, krščansko-socialni NOVILIST, ki se je s tako strastjo vrgel v agitacijo, da se njegovi sodelavci niso zaustavili niti pred jugokomunističnim PRIMORSKIM DNEVNIKOM, ko jim je zmanjkalo prostora v lastnem listu in so verjetno prvič tudi odkrito pokazali, na kakšno linijo spadajo, česar so še do zdaj varovali.

Vpadljivo ne bi bilo toliko lastno mnenje glede razporoke, ki ga ima vsak ne glede na prepričanje. V oči bode namreč histerija, ki je odveč, če se že vnaprej zavedamo, da referendum o razporoki v Italiji niso odločili Slovenci in da je gonja namenjena pravzaprav idejnemu razcepu slovenskih katoličanov in s tem po dolinski zadevi naslednjemu vrezu v neodvisno slovensko politično gibanje. In sunek v hrbet je bil res dobro pripravljen.

PRIMORSKI DNEVNIK, ki je poznano komunističen,

je bil... v tej zadevi celo demokratično zmeren, vedoč, da bo zadeva zvenela bolj verodostojno, če jo opravijo taki, ki se izdajajo za (napredne) katoličane, oziroma samo še za kristjane, kajti pri omenjenem dnevniku bi bilo vsakemu takoj jasno, v katerem grmu tiči zajec.

Dvoje je sedaj mogoče, ali gre za sanjače in svetu odmaknjene idealiste, ki so se šli vlogo popučnikov, ali pa za preračunane ljudi, ki so sledili naročilu in vedeli, da agitacija med slovenskimi ljudmi ne bo odločila o razporoki v Italiji, ampak samo prinesla nov razkroj v slovenske vrste.

Ja, končno moramo pač vsi živeti, tudi revolucionarni romantiki, namišljeni idealisti, prezgodaj emancipirane deklice in družinski miljenčki in še vsa množica lahkoživcev, ki jih ima Trst vednov presežku. Toda med tem ko se taki, ki jim čut še ni čisto otopel, zatekajo v pesnikovanje in umetnost, igrajo drugi nekaj boljšega, finega, narodno romantičnega, a jih v resnici žene hladen račun.

Vendar pa tudi ta gonja katoliške slovenske skupnosti in neodvisnega slovenskega političnega tabora nikakor še ni spravila na tla. Zato je računati na nove intrige z Balkana in Rima. Tedaj se bodo razkriili.

Toda to pot še upoštevajo v Beogradu, ker poskušajo razkrojiti slovensko skupnost v Trstu, ko se še niti niso utrdili v Kopru.

PISMA UREDNIKU

UREDNIKU KLICA TRIGLAVA

V zadnji številki (KT 416) ste v uvodniku o Slovenski Istri (kar je v resnici cona B) zagrešili napako, ko ste kar po kranjsko presekali voz in trdili, naj bi Jugoslovani razglasili cono A za svojo. Zadeva je bolj zapletena. Pravno bi vsekakor sodila cona B k Jugoslaviji, kar Italijani priznavajo za de facto, ne pa za de iure, ker Jugoslovani cone B menda niso formalno priključili. Takó naj bi italijanska suverenost ne bila ugasnila.

Seveda bi Jugoslovani, ako bi sedaj formalno razglasili priključitev, spodnesli italijanske trditve, toda s tem bi priznali, da so do sedaj bili nekako malomarni in da se v Londonskem sporazumu samem niso prav zavedali, vseh pravnih posledic, torej da niso bili dovolj pripravljeni. V določenem smislu tudi niso bili, toda, ali bodo to priznali, isti ljudje, ki so še zmeraj na položajih? In na to karto igra italijanska Desnica in seveda tudi na dobo po Jugoslaviji.

Druga razlaga pa govori, da ni ničesar rečeno o demarkacijski črti, ampak o pravi meji, ki je bila sklenjena že z mirovno pogodbo leta 1947 in da je Londonski sporazum samo določil izvedbo meje, ki je pravno že obstajala, z demarkacijo, to je, z zakoličenjem v naravi, kar se je potem tudi izvedlo. (Dr. Bogdan Bordon, Primorski dnevnik, Trst 21.4.1974). Jugoslovanske razlage tega še danes ne zmorejo pojasniti, tako da gre res za nespodobno diplomacijo in politiko (alias za pastirje).

A. K.

Od meseca do meseca

TRŽAŠKO VPRAŠANJE

V zveznem sekretariatu za zunanje zadeve v Beogradu so 15. marca objavili sporočilo, ki je naslednjega jutra zagledalo beli dan v časopisih in naznanilo svetu, da se je po 20 letih spet odprlo tržaško vprašanje. Po sporočilu je namestnik zveznega sekretarja Jakša Petrić tistega dne izročil italijanskemu veleposlaniku protestno noto kot odgovor na italijansko noto od 11. marca. Kot je povzemalo sporočilo, se je jugoslovanska nota sklicevala na mirovno pogodbo iz leta 1947 in na memorandum o soglasju, sprejet v Londonu 5. oktobra 1954, ki sta "določila jugoslovansko-italijansko mejo." Nota je govorila o dobrem sodelovanju na načelih nevmešavanja, medsebojnega spoštovanja, suverenosti in ozemeljske nedotakljivosti ter o prepričanju, da se Italija ravna po istih načelih. Nato je zagonetno pripomnila, da "zadnji italijanski korak ustvarja dvom, ali je bilo to prepričanje dovolj utemeljeno."

Iz časopisov je bilo mogoče razbrati, da se je italijanska nota zgražala nad obmejnimi oznakami. Kot se je kasneje pokazalo, so te oznake nove velike table ob mejnih prehodih, čeden črkoslikarski izdelek, na katerih piše z velikimi črkami "SFR JUGOSLAVIJA," spodaj pa z malo manjšimi črkami še "SR SLOVENIJA,"

Cela zadeva je bila pojasnjena šele 4. aprila, ko je zvezni sekretariat za zunanje zadeve objavil besedilo izmenjanih not z Italijo in vsebino drugih diplomatskih korakov v tej zvezi. Časopisi so besedilo objavili 5. aprila. Po teh uradnih dokumentih so jugoslovanskega veleposlanika M. Pavičevića 21. februarja poklicali na italijansko zunanje ministrstvo in mu izročili verbalno noto z dne 15. februarja 1974, ki se pritožuje zaradi novih napisov na mejnih prehodih Pesek, Škofije in Sveti Jernej, "ki smo jih postavili... v skladu z ustavnimi določili, po katerih je treba zraven napisati SFR Jugoslavija na oznake napisati tudi ime obmejne socialistične republike," kot pojasnjuje jugoslovansko zunanje ministrstvo. Skratka, stare table Italijanov niso motile, nove pa so jih zbudle v oči, češ da so v nasprotju z mirovno pogodbo in londonskim memorandumom o soglasju. "Po navedenih sporazumih namreč jugoslovanska suverenost ni bila nikoli razširjena na italijansko ozemlje, označeno kot cona B neuresničenega svobodnega tržaškega ozemlja," pravi italijanska nota. To ozemlje vključuje vso slovensko obalo s Koprom in Piranom in še del Istre okrog Buj.

Veleposlanik Pavičević je 22. februarja izrazil osuplost nad to formulacijo, "ki pomeni neprikrito ozemeljsko pretenzijo do SFRJ" in ki "resno ogroža temelje prijateljskih in dobrih sosedskih odnosov med državama." Generalni direktor za politične zadeve v italijanskem ministrstvu R. Ducci, ki je občeval s Pavičevićem, je dejal, da note niso odobrili vsi pristojni na italijanskem ministrstvu "in da jo je zaradi tega šteti za neobstoječo." Nato mu je predal ustno demaršo, ki se pritožuje zaradi

417

plošč in pravi: "Po mirovni pogodbi se jugoslovanska suverenost nikoli ni razširila na ozemlje, ki je v mirovni pogodbi označeno kot cona B neuresničenega svobodnega tržaškega ozemlja." Nad tem se Jugoslovani niso mogli pritoževati, zahtevali pa so, da Italijani sporoče sklep o preklicu prvotne note v pisni obliki, "tako da bi zabrisali vsako negativno sled tega dejanja, skrajne nevarnega za naše odnose, in s tem odvrnili vsak dvom glede dejanskega stališča italijanske vlade. Nujno potrebno je bilo, da to, kar je bilo storjeno v pisni obliki, tudi pisмено prekličemo." V ta namen je Pavičević izročil Ducciju verbalno noto 6. marca.

Italijanski odgovor je bil datiran z 8. marcem in ga je generalni sekretar R. Gala izročil Pavičeviću 11. marca kot uradno noto, ki omenja, da je bil Ducci zadržan, da izroči verbalno noto, a "v duhu prijateljskih odnosov" je bil "hkrati pooblaščen, da odloži formalno izročitev note in vloži medtem ustmeni demarš" ter zahteva pojasnilo o jugoslovanski pobudi. "Ker ni dobilo zahtevanega pojasnila, "italijansko ministrstvo sporoča, "da je odločitev o postavitvi navedenih kovinskih plošč, ki nimajo osnove v nobenem zadevnem sporazumu z italijansko vlado, v nasprotju z mirovno pogodbo z Italijo in z londonskim memorandumom o soglasju z dne 5. oktobra 1954. Po navedenih sporazumih namreč jugoslovanska suverenost nikoli ni bila razširjena na italijansko ozemlje, označeno kot cona B neuresničenega svobodnega tržaškega ozemlja." Takšno ravnanje "preseneča," če upoštevamo sodelovanje in prijateljstvo, pravi italijanska nota ter sporoča, da bo vlada "spoštovala veljavne mednarodne sporazume," ker meni, da je "nedopustna sleherna enostranska sprememba obstoječega ozemeljskega stanja."

S tem je bil ogenj v strehi, kajti Italijani so ponovili izraz "italijansko ozemlje" z ozirom na Kopršćino in Bujšćino. Jakša Petrić je italijanskemu veleposlaniku 15. marca izročil noto, ki sklicuje na mirovno pogodbo in londonski memorandum, po katerem sta si Jugoslavija in Italija "z novo državno mejo medsebojno razdelili ozemlje svobodnega tržaškega ozemlja. Na tej mednarodni pravni osnovi uresničujeta Jugoslavija in Italija, vsaka na ozemlju, ki ji pripada, popolnoma iste in enake suverene pravice." Jugoslovanska vlada za to meni, da so italijanska stališča, ki ne spoštujejo obstoječe suverenosti, "grobo vmešavanje v notranje zadeve SFRJ in napad na njeno suverenost in ozemeljsko nedotakljivost." Jugoslavija "ne more drugače, kakor da ocenjuje konstrukcijo o nekakšnem 'italijanskem ozemlju, označenem kot cona B neuresničenega svobodnega tržaškega ozemlja,' kot odkrito ozemeljsko zahtevo po delih SFR Jugoslavije in kot poskus revizije sporazumov, sklenjenih po drugi svetovni vojni." Taka dejanja "spodkopavajo temelje, na katerih so zasnovana prizadevanja... za utrditev miru, za nastanek ozračja večjega mednarodnega zaupanja in razvijanja sodelovanja." Zavaljo tega vlaga jugoslovanska vlada "najodločnejši protest."

Ker je bil zunanji minister Miloš Minić še bolan, je noto izročil Jakša Petrić, ki je obenem opozoril, da če Italija misli, da je jugoslovanska suverenost nad območjem Kopra in Buj odprto vprašanje, bo Jugoslavija

z enako pravico imela za odprto vprašanje italijansko suverenost nad območjem Trsta.

Italijanska vlada je odgovorila z noto z dne 18. marca, ki jo je R. Gaia izročil Pavičeviću 19. marca. V njej izraža "svoje začudenje in globoko obžalovanje," ker Jugoslavija "izkrivljeno razlaga" italijansko noto, izročeno 11. marca. Dejstvo je, da v londonskem memorandumu "ni nobenega določila v zvezi s 'suverenimi pravicami,' jemlje sleherno osnovo" jugoslovanski razlagi. Državna meja je določena samo od "Monte Forno" do "Monte Goli," se pravi od Peči na tromeji z Avstrijo do malo pred morjem med Tržičem in Devinom. "Ralika med Italijo in Jugoslavijo v vrednotenju pravnega naslova, na podlagi katerega se uresničuje civilna uprava nad cono B bivšega tržaškega ozemlja, nika- kor ne ogroža ozemeljske nedotakljivosti SFRJ Jugoslavije." Italija izraža obžalovanje zaradi tega, ker je jugoslovanska vlada "oblikovala arbitrarne in hude obtožbe proti Italiji" ter "v celoti zavrača pravno in politično osnovo vseh krivičnih izjav v jugoslovanski noti" in tudi "obžaluje, ker se s takim izgovorom dramtizirajo ita- lijansko-jugoslovanski odnosi."

Jugoslovanska vlada je po pomočniku zunanjega ministrstva Raifu Dizdareviću 30. marca izročila ita- lijanskemu veleposlaniku Maccotti noto, po kateri je gornji italijanski odgovor "nezadovoljiv in nesprijem- liv," ker je v njem italijanska vlada "povsem zaobšla glavni razlog" jugoslovanskega protesta, se pravi navedbo "italijansko ozemlje, označeno kot cona B." Jugoslo- vanska vlada opozarja, "da je z določilom iz 21. čl. drugega odstavka mirovne pogodbe prenehala italijanska suverenost nad celotnim ozemljem, previdnim za kon- stituiranje svobodnega tržaškega ozemlja, z dnevom, ko je začela veljati ta pogodba. Torej so tudi pravice," ki sta jih dobili Jugoslavija in Italija z londonskim me- morandumom, "enako utemeljene in povsem enake. Zadnja italijanska nota z dne 18. marca tega leta pa neenako tretira pravice obeh držav do ozemlja, ki jima pripada po memorandumu o soglasju. Tako se skuša s pravnimi fikcijami prikriti ozemeljska zahteva italijanske vlade" izražena v noti, "v kateri je integralni del SFRJ imenovan 'italijansko ozemlje.' Jugoslovanska vlada želi dati vedeti italijanski vladi, da je nemogoče govo- riti o spoštovanju mednarodnih pogodb in teritorialne integritete SFRJ, hkrati pa v uradnem dokumentu ime- novati območje Kopra in Buj italijansko ozemlje." Na podlagi mirovne pogodbe in londonskega memorandum je bila "popolnoma določena enotna meja med SFRJ in republiko Italijo" in jugoslovanska suverenost nad območjem Kopra in Buj "ne more biti več predmet kakršnihkoli razgovorov." Jugoslovanska vlada opozarja, "da italijanska vlada s tem svojim enostranskim dejanjem načenja tako imenovano tržaško vprašanje, ki je bilo v medsebojnem in širšem interesu že davno rešeno in ki ga ima ves svet za urejeno. Ta rešitev je neločljivi in bistve- ni del ureditve Evrope po drugi svetovni vojni. Italijanska vlada s tem svojim enostranskim ravnanjem prevzema nase veliko odgovornost za nastali položaj. Jugoslovanska vlada tudi opozarja, da ni mogoče zastavljati vprašanja o suverenosti SFRJ nad ozemljem, ki ji pripada po

memorandumu o soglasju, ne da bi s tem načenjali vpra- šanja tudi o suverenosti republike Italije nad območjem Trsta (bivšo cono A svobodnega tržaškega ozemlja)," pravi jugoslovanska nota z dne 30. marca, ki je zadnja objavljena.

OSTRI ODMEVI

Po objavi prvega jugoslovanskega protesta 16. mar- ca so hitro in ostro reagirali jugoslovanski časopisi. Mar- jan Sedmak je v ljubljanskem DELU 16. marca ugotavljal, da je v dvajsetih letih meja z Italijo postala najbolj od- prta, sodelovanje pa služi za vzorec evropskega dialoga." Spraševal se je, "kdo so tisti, ki jim takšno sodelovanje, tako odprta meja in takšni medčloveški odnosi niso po- volji." V DELU 19. marca je razlagal, da se je "cona B" že nekajkrat pojavljala v minulih letih, ko so Italijani poskušali barantati z nečim, česar nimajo. Ponavljala se je tudi v zvezi s špekulacijami o "razpadu Jugoslavije in domnevnem 'vstopanju' Jugoslavije v varšavski pakt." Še bolj pogosto so jo italijanski desničarski krogi uporab- ljali kot mobilizacijsko sredstvo in volivni golaž, je ugotavljal Sedmak.

Predsedstvo in izvršni odbor Socialistične zveze Slovenije sta na seji 20. marca sprejela protestno izjavo, ki pravi, da italijanska nota "grobo posega v suverene pravice SFRJ in SRS" in jo "naši ljudje ogorčeno zavra- čajo." Predsedstvo in izvršni odbor "zahtevata od pri- stojnih državnih organov, da doma in v mednarodnih okvirih ukrenejo vse, kar je potrebno, in da o tem tekoče obvestijo našo javnost." Takrat je bilo o izmenjanih no- tah med Jugoslavijo in Italijo le malo znano in so se protesti nanašali le na italijansko noto, izročeno 11. marca in jugoslovansko protestno noto z dne 15. marca. Protestne brzojavke so pošiljali medvojni aktivisti, ob- činske konference ZK, kolektivi in šole v Sloveniji, Istri, Primorju in Dalmaciji.

Zvezni izvršni svet je 20. marca proučil "najno- vejši razvoj jugoslovansko-italijanskih odnosov" in ocenil formulacijo o "italijanskem ozemlju, označenem kot cona B" kot "odkrit napad na suverenost in ozemeljsko nedotakljivost SFRJ." Pretenzije italijanske vlade, "ne morejo imeti drugih posledic, kot da razdro in porušijo vse, kar je bilo pozitivnega doseženo, da skalijo dobre sosedstvene odnose in zasejejo nezaupanje med njunimi narodi." Ker teži k spremnitvi stanja v Evropi, je rav- nanje italijanske vlade "v popolnem nasprotju s temeljnimi in splošno sprejetimi cilji konference o evropski varnosti in sodelovanju." Zvezna vlada je tudi ugotovila, da pre- tenzije "pomenijo napad na suverenost in varnost naše države. Naši narodi bodo znali ubraniti svoje ozemlje tudi v prihodnosti, kakor so ga znali v preteklosti," je rečeno v sporočilu sekretariata za informacije.

Slovenski izvršni svet je 21. marca podprl izjavo zvezne vlade in je bil "globoko ogorčen." Odločno je zavrnil "kakršenkoli poskus pravnega 'žongliranja' " glede italijanskih pravic in je povedal, da je ravnanje italijanske vlade "razburkalo slovensko in jugoslovansko javnost." Tistega dne so se vršila protestna zborovanja v ljubljanski tobačni tovarni, Rogu, Litostroju Saturnusa, kranjski Iskri, pomurskih občinah, Mariboru, Slovenj

Gradcu, Kranju, Novem mestu in na ducate drugih podjetij in šol. Protestiral je republiški odbor zveze borcev Slovenije in republiška konferenca socialistične zveze Macedonije, kakor tudi izvršni svet Hrvatske in sekretariat socialistične zveze Srbije. In tako se je nadaljevalo iz dneva v dan. Zvrstile so se socialistične zveze, zveze borcev, sindikati, mladina in množice po vsej državi.

Na konferenci o varnosti in sodelovanju, ki se vleče v Ženevi, je jugoslovanski delegat dr. Djura Ninčič sprožil zadevo 22. marca v komisiji, ki je obravnavala nedotakljivost meja. Omenil je, da se je ob rešitvi tržaškega vprašanja pred 20 leti Jugoslavija "odpovedala ozemljem, ki so v dobršni meri naseljena z našim nacionalnim življenjem, samo da bi ustvarila podlago za mir, varnost in sodelovanje v tem delu Evrope ter da bi se uveljavila razumevanja in prijateljstvo med narodi Jugoslavije in Italije. Vsa ta leta so v Italiji neovirano delovale določene fašistične in iredentistične sile, ki so odkrito zahtevale revizijo omenjenih sporazumov ter postavljale zahteve po priključitvi delov ozemlja SFRJ Italiji. . . Kar je zdaj novega, je to, da italijanska vlada nedvomno vključuje v svojo uradno politiko stališča iredentističnih in revanšističnih krogov," se je pritožil Ninčič. Italijanski delegat je opozoril, da je treba upoštevati tiste meje, ki so določene z mednarodnimi pogodbami, a da v konkretnem primeru ne gre za spor take narave; uspešno ga bo mogoče rešiti po mirni poti s pogajanjem.

Jugoslovani so tudi zarožljali z orožjem. DELO je 23. marca poročalo, da so nekatere enote ljubljanskega armadnega območja "v okviru rednega učnega programa" izvedle v okolici Postojne in Pivke obsežne vaje, "v katerih so se skušile v obvladanju protiočlopne borbe v današnjih okoliščinah." Vaja je pokazala "izredno moč protiočlopnega orožja, s katerim so zdaj oborožene enote JLA." V soboto 23. marca, je priropotal v Koper odred obmejnih enot armade, ki so ga zelo slovesno pozdravili. Slike tankov na jugoslovanski televiziji so seveda gledali tudi v Italiji.

Italijanski premier Rumor je v rimskem parlamentu 23. marca izjavil, da polemično zaostrovanje beograjske vlade ni razumljivo, ker da "ozemeljska celovitost SFRJ ni in ne bo predmet razprave. Nikakršnih objektivnih razlogov ni za kvarjenje odnosov med sosednima deželama, o katerih sem izrazil željo, da se še dalje razvijajo na prijateljski način."

Josip Vrhovec, sekretar izvršnega komiteja CK ZK Hrvatske, je partijski volilni konferenci železarne v Sisku 24. marca povedal, da italijanska vlada trdi, da nima druge izbire, kot da pogreva tržaško vprašanje, "ker jo k temu sili domače javno mnenje. Videti je, kot da italijansko javno mnenje že 20 let onemogoča 30 ali več italijanskim vladam, ki so se v tem času zvrstile, da bi dokončno priznale realnost in s tem storile pomemben korak k zagotovitvi tistih temeljev, ki predstavljajo smer razvoja dobrih sosedskih odnosov." Vrhovec je priznal, da londonski memorandum ne govori o državni meji, temveč o demarkacijski črti. "Res je, da kljub vsem našim prizadevanjem nismo uspeli, da bi z bila-

teralno pogodbo s katerokoli italijansko vlado spremenili to demarkacijsko črto v državno mejo." Toda zaradi tega ni mogoče postavljati pod vprašaj jugoslovansko suverenost nad cono B, je dejal Vrhovec.

Predsedstvo zvezne konference Socialistične zveze in predsedstvo sveta Zveze sindikatov Jugoslavije sta na skupni seji 25. marca sprejela izjavo, ki pravi, da je "ponovno oživljanje italijanske iredente," ki se je pokazalo v italijanski noti, "izzvalo najgloblje ogorčenje in obsodbe vseh narodov in narodnosti, vseh delovnih ljudi in občanov Jugoslavije." Na temelju "enodušno izražene-ga razpoloženja" vseh teh občanov in ljudi "najostreje obsojata napad na našo suverenost in ozemeljsko nedotakljivost," ki pomemni "grob poskus kršenja veljavnih sporazumov" in je "resen udarec dolga leta skrbno grajenim in dobrim sosedskim odnosom."

Protesti po vsej državi so se nadaljevali. V Kopru je bilo množično zborovanje 26. marca. Takrat in ob drugih prilikah so tudi predstavniki italijanske manjšine v Jugoslaviji zagotavljali, da nočejo spremembe meja. Med gesli je prevladoval stari Titov rek: "Tujega nočemo, svojega ne damo."

Edvard Kardelj je govoril 26. marca v veliki uni-onški dvorani pred političnim aktivom Ljubljane o "aktualnih vprašanjih notranjega in zunanega političnega položaja Jugoslavije ter uresničevanja ustave." Kot že dolgi naslov pove, je v dolgem govoru razlagal, kako se je razraščal liberalizem in pragmatizem, in se je delavec pričel odmikati od zveze komunistov, dokler ni Tito po dolgem opozarjanju končal oportunistična in birokratsko-konservativna omahovanja. Proti koncu se je obregnil Kardelj ob mednarodni položaj in poudaril vplivno vlogo Jugoslavije med neuvrženimi državami. "To pa je - poleg njenega socialističnega in samoupravnega značaja - tudi razlog, da se v zadnjih letih množe poskusi pritiska na našo deželo in posrednega vmešavanja v naše notranje zadeve.

"Ni izključeno," je dejal Kardelj, "da gre v dobršni meri prav takim nameram pripisati tudi nedavno noto italijanske vlade, s katero se je solidarizirala oziroma poistovetila z določenimi protijugoslovanskimi stališči najbolj nazadnjaških krogov italijanske iredente in fašističnega nacionalizma. Bilo bi namreč manj čudno in bolj razumljivo, če bi Jugoslavija zahtevala revizijo meja, kajti ob koncu zadnje svetovne vojne je bilo Jugoslaviji oziroma slovenskemu narodu odvzeto precej njegovega narodnostnega ozemlja tako v coni A kakor izven nje. Toda mi smo z meddržavnimi pogodbami ustvarjeno stanje sprejeli kot izhodišče za vse naše odnose z Italijo. To nismo storili zato, ker bi bili zadovoljni s tako ramejitvijo, ali zato, ker je bila pravica močnejšega na drugi strani, temveč predvsem zato, ker smo verjeli in tudi danes verjamemo, da bo Evropa v drugi polovici xx. stoletja bogatejša za spoznanje, da je potrebno prenehati s spreminjanjem meja, pač pa začeti z njihovim ukinjanjem in ustvarjanjem pogojev za svobodno gibanje ljudi, ne glede na njihovo nacionalno in državno pripadnost." Svobodno gibanje na jugoslovansko-italijanski meji je pospeševalo prijateljske odnose in je obema narodnostnima manjšinama, slovenski in italijanski, "omo-

gočilo, da se počutita svobodnejši, kajti obe sta na ta način vzdrževali kolikor toliko normalne odnose s tradicijo in kulturo svojega naroda, obenem pa sta obe demokratično vključevali v družbeno življenje svoje državne skupnosti." Tako stanje podpira ogromna večina obeh ljudstev.

"Potemtakem ni jasno," je nadaljeval Kardelj, "kje je vzrok za sedanjo akcijo italijanske vlade. Toda upravičeno se pri nas pojavlja sum, da gre v tem primeru za kovanje orožja za morebitne jutrišnje pritiske na socialistično Jugoslavijo. Če je res to ralog, potem ni treba prav nič dvomiti, kakšen bo odgovor narodov Jugoslavije."

Kardelj je nato opozoril, da je Jugoslavija socialistična dežela. "Nismo pristaši teorije o različnih modelih socializma... Z drugimi besedami, obstoji samo ena družbeno-zgodovinska vsebina socializma kot zgodovinskega procesa. Toda pota in sredstva v boju in razvoju socialističnih odnosov so odvisna od različnih razmer in predvsem od različnih ekonomskih in drugih štartnih položajev posameznih dežel in narodov. Zato razvoj socializma v svetu ne more biti enakomeren... Posledica tega pa je, da tudi med socialističnimi deželami v medsebojnih odnosih nastajajo problemi, nespo-razumi pa tudi konflikti. Kolikor večji del sveta bodo zajemali socialistični odnosi, toliko bolj bodo dežele in ljudje, ki povečujejo to ali ono prehodno obliko razvoja socializma... kot edino zveličavno, v nevarnosti, da postanejo ne samo resna cōklā v razvoju socializma, ampak tudi vir spopadov med socialističnimi deželami." Še bolj navarna cokla so tisti, ki v vsaki deformaciji socialističnih odnosov ali sporu med socialističnimi deželami "vidijo poraz socializma... ter se zatekajo v objem preživelih buržoaznih ideologij." Takih ne more podpirati. "Po drugi strani pa se je socialistična Jugoslavija vedno postavljala po robu vmešavanja v naše notranje zadeve ne le zato, da bi branila svojo neodvisnost, ampak tudi zato, da bi branila svojo pravico do samostojne izbire poti in sredstev pri graditvi socialistične družbe," je dejal Kardelj.

TEMNA SLIKA

V severovzhodni Italiji in v severnem Jadranu so se od 29. marca do 5. aprila vršili NATO manevri pod imenom "Dark Image." V teh vajah je poleg italijanskih enot sodelovalo 8 ameriških vojnih ladij in 1700 mornariških strelcev. Jugoslovanski časopisi so sicer priznavali, da je bila Jugoslavija obveščena že nekaj mesecev prej, vendar so v "temni sliki" (ki so jo v BORBI prevajali z "mračna predstava") videli grožnjo Jugoslaviji.

Predstavniki državnega tajništva ZDA g. King je na tiskovni konferenci 4. aprila v Washingtonu izjavil, da NATO manevri nimajo zveze z jugoslovansko-italijanskim sporom. "ZDA niso vmešane v spor," je izjavil. Stališče ZDA od leta 1954 je tako, da ne dajejo "nikakršne podpore zahtevam bodisi Jugoslavije ali Italije po ozemlju pod suverenostjo ali upravo druge."

The NEW YORK TIMES je v uvodniku, ki ga je ponatisnila International HERALD TRIBUNE 1. aprila, povzel zgodovino tržaškega spora in poudaril, da sta

Rim in Beograd vedela, da je bila razdelitev leta 1954, dokončna, "toda ker se ne eden ne drugi ni hotel javno odpovedati legalnim zahtevam, sporazum ni določil formalnih meja." Malokateri mednarodni dogovor je tako dobro deloval, dokler se niso Italijani spodtaknili ob nove napise. "Ponovno vžiganje tega nevarnega spora je vse prehuda cena za umetno utrjevanje enotnosti med različnimi republikami Jugoslavije ali za začasno podpiranje majave italijanske vlade levega centra z dvomljivo podporo neofašistov in monarhistov. Skrajni čas je, da treznejše glave v obeh prestolnicah pomire najbolj nesmiselni mednarodni prepir leta 1974."

V referatu na 7. kongresu zveze komunistov Slovenije 3. aprila v Ljubljani se je predsednik France Popit dotaknil tudi jugoslovanske neuvrščene politike in dejal: "Današnja politična vloga Jugoslavije v svetu je mnogim trn v peti. Neposrednim pritiskom, ki so naperjeni proti ozemeljski nedotakljivosti in varnosti Jugoslavije, mednje lahko prištejemo tudi sedanje manevre pakta NATO v severnem Jadranskem morju in severni Italiji, v katerih sodelujejo prvikrat večje pomorske sile ZDA - se priključujejo psihološko propagandni manevri, ki naj vzbudijo dvom v našo neuvrščeno zunanjo politiko in samoupravne socialistične notranje odnose. Poslužujejo se vseh mogočih idejnih zvez in direktnih agentur, da bi demoralizirali naše ljudi, da bi ustvarjali notranje konflikte, ki bi rabili kot dokaz za neupeh socialističnega samoupravljanja." Proti politiki, da so manjšine most med narodi, "vodijo politiko, kot da so narodne manjšine nepotrebno zlo, ki naj bi se ga čimprej znebili, na kar kaže položaj naše manjšine na Koroškem." Italijanska nota pa pomeni "neposredni napad na našo neodvisnost in mir v svetu."

Sekretar izvršnega biroja predsedstva ZKJ Stane Dolanc je govoril v Domžalah 4. aprila ob sprejemu 80 delavcev in mladincev v ZK. "Ob pritiskih, ki jim je zdaj izpostavljena Jugoslavija, nismo sami, zaveznike imamo širom po svetu," je poudaril. Kar zadeva italijansko noto, je opozoril, da "ta akcija sovpada s pritiski in napadi na neuvrščene dežele. Gre za pritisk imperialistov, ki je posledica energetske krize, upravičenih zahtev po novem urejanju gospodarskih odnosov v svetu, pri čemer so imperialisti seveda prikrajšani, ker si ne morejo več nemoteno prisvajati presežnega dela teh dežel. Jugoslavija pa jih moti ne samo zato, ker je neuvrščena," je dejal Dolanc, "ampak tudi zato, ker gre po poti samoupravljanja."

Val protestov se je nadaljeval in so društva, kolektivi, družbenopolitične organizacije in zbori občanov izražali ogorčenje zaradi italijanskih pretenzij, obenem pa tudi že zaradi "ameriško-italijanskega rožljanja z orožjem na pragu SFRJ," kot je zapisano v DELU 5. aprila.

Predstavniki zveznega sekretariata za zunanje zadeve Milan Zupan je 4. aprila na tiskovni konferenci v Beogradu poudaril, da se NATO manevri v neposredni bližini jugoslovanske meje "časovno ujemajo z izraženimi ozemeljskimi pretenzijami italijanske vlade do naše države. Razvoj dogodkov nas šilji, da gledamo na te manevre v neposredni in za vsakogar logični povezavi s stališči

italijanske vlade, preračunanimi na zaostritev jugoslovansko-italijanskih odnosov... Te manevre, hkrati z ozemeljskimi pretenzijami do naše države - ocenjujemo kot poskus pritiska na suvereno, neodvisno in neuvrščeno Jugoslavijo. Vse to pelje k nadaljnemu slabšanju odnosov in razmer v tem delu sveta," je opozoril Zupan.

Jugoslovanski svet za narodno obrambo se je na Titovo zahtevo sestal 2. aprila, da bi preučil obrambni položaj Jugoslavije v luči tedanjih dogodkov.

Predstavniki zveznega sekretariata za zunanje zadeve Milan Zupan je 11. aprila komentiral sporočilo italijanskega zunanjega ministrstva, v katerem je rečeno, da so italijansko-ameriški manevri običajne narave, da pa se v Jugoslaviji nadaljujejo premiki čet, ki niso običajne narave. V sporočilu, je dejal Zupan, "zamolčijo pravi vzrok, ki je povzročil poslabšanje jugoslovansko-italijanskih odnosov... Razumljivo je, da je v takšnih okoliščinah, ko izražajo teritorialne zahteve, ki jih spremljajo manevri, sprejemamo potrebne varnostne ukrepe." O sporočilu ameriškega predstavnika 4. aprila je dejal, da so ga sprejeli z zanimanjem. "Moram reči, da so ozemeljske pretenzije vedno izražali izključno z italijanske strani. Če omenjena izjava predstavnika State Departmenta pomeni, da ZDA ne podpirajo italijanskih zahtev do Jugoslavije in se z njimi ne strinjajo, potem bi takšno stališče ZDA lahko ocenili pozitivno," je dejal Zupan.

Londonski ECONOMIST je 13. aprila zapisal, da "iz razlogov, ki jih nihče prav ne razume, se je Jugoslaviji in Italiji posrečilo obuditi prikazen, za katero je večina mislila, da sta jo pokopali pred 20 leti." Tednik zaključuje, da bi spor "utegnil biti koristen, če bo prepričal Italijo in Jugoslavijo, da je čas, da uredita zadevo enkrat za vselej in sprejmeta črto med obema conama kot državno mejo."

TITO USTRELI MEDVEDA

Tito se je v prvi polovici aprila mudil v Bugojnu v Bosni na oddihu. V Koprivnici pri Bugojnu je 4. aprila ustrelil medveda, za katerega so dejali da je redka lovska trofeja. V Bugojnu je tudi sprejel severnovietnamskega ministrskega predsednika Pham Van Donga, ki je bil od 5. do 8. aprila na obisku v Jugoslaviji.

V Sarajevu še je Tito 15. aprila sešel z družbenopolitičnimi delavci Bosne in Hercegovine in Sarajeva in je v daljšem govoru povedal nekaj krepkih. Rekel je, da si je Jugoslavija z načelno politiko pridobila velik ugled. S tako politiko mora nadaljevati, "ker so v svetu še zmeraj vlade in državniki, ki mislijo, da je mogoče določene interese uveljaviti z vojskovanjem, z vojno silo, s pritiski. Tudi mi smo danes točka, na katero pritiskajo. Zakaj? Veste, da so se širile razne zgodbe. Nekateri so pisali, da me je kap, pisali so to in ono. Ko bi bili danes v Sarajevu in bi vse to videli, bi drugače mislili. Toda takšni nenehno čakajo, da bi v Jugoslaviji do česa prišlo, da bi se razcepila, razpadla in bi morda sami kaj dobili.

"Tudi ta reč v Italiji je pomenila tak poskus," je rekel Tito. "Že so začeli govoriti o nekakšni svoji pravici in suverenosti nad cono B." Ljudski odgovor pa

je pokazal, da v Jugoslaviji ni različnih mnenj. "Kajti nobene cone B ni več, to je naše ozemlje in konec: Nekeč je bila to cona B, danes je to Jugoslavija. O tem se z njimi nimamo več kaj meniti... Če se bomo kdaj kaj pogovarjali potem se lahko pogovarjamo kvečjemu o kakšnih konkretnih vprašanjih na meji, v naš ali v njihov prid - če bodo to hoteli. Če ne, smo kar zadovoljni s tem, kar imamo." Tito je dejal, da so se pod pritiskom zaveznikov morali odpovedati Trstu in coni A. Tega vprašanja nočejo ponovno sprožiti, ker hočejo dobre odnose z Italijo.

"Želel bi in menim, da je potrebno, da ta položaj zdaj umirimo, da pa smo še naprej čuječi," je dejal Tito. Brazgotina v odnosih bo sicer ostala. "Toda tega ne želimo razpihovati, marveč nam je do pomiritve. Še enkrat pa poudarjam, da za nas ni cone B - to je Jugoslavija in o tem se z njimi ne bomo več pogovarjali. Vselej jim bomo povedali: nimamo cone B, imamo Jugoslavijo, to je naše ozemlje. Italijanov je tu zelo malo." Revanšiste skominajo številni hoteli, tovarne in drugo, kar je bilo zgrajeno pod Jugoslavijo.

Tito se je povrnil na pritiske: "Ta pritisk na nas ni paključje. To ni samo stvar atlantske zveze. Američani niso zgolj po naključju izvajali z njimi manevre tu ne Jadranu, pred našim nosom, na naši meji. Tam, okrog naše meje, imajo raporejeno tudi atomsko oborožitev. Tam so tiste njihove rampe, naperjene proti Jugoslaviji. Pravijo, da je to naperjeno proti Sovjetski zvezi. Kajpada, po naših glavah! Biti moramo torej previdni, čeprav hkrati želimo, da bi bilo tu vse v najlepšem redu. Teh pritiskov je veliko. Vzemite razno propagando, ki jo zdaj na Zahodu uprizarjajo proti nam. Poglejte naprimer, kaj je pisal avstrijski tisk in tisk v nekaterih drugih zahodnih državah, kakor hitro se jim je zazdelo, da se v Jugoslaviji nekaj plete, da nismo enotni. Ne vem, odkod jim ta vtis, kdo jim prikazuje, da je pri nas nesloga in podobno. Za kaj gre tu? Jugoslavija je na takem geografskem položaju, ki je za Evropo velikanskega pomena. To je eno. Drugič, gre za konferenco o evropski varnosti. Tu je že vse pripravljeno, o tem teko razgovori. Toda na Zahodu, ne samo v Evropi, ampak tudi v Ameriki, je veliko takih, ki jim ni ravno pri srcu, da bi prišlo do kakih rešitev glede evropske varnosti. Zato si prizadevajo na kak način zmešati štreno, odložiti to stvar, tako da ne bi bilo nič odločeno. To je tudi razlog za ta pritisk na nas.

"So pa tu še razni drugi računi, tako na primer tudi nekateri računi zoper Sovjetsko zvezo. Strašijo nas s sovjetsko zvezo in ves čas besedičijo, da nam s te strani grozi velika nevarnost. Zatrdo vem, da se nam Sovjetske zveze ni bati. Saj so vendar sovjetske čete v Madžarski še od vojne. Tudi ko smo bili v najhujšem položaju, sporu s Stalinom, ko nam je Stalin celo grozil s četami, se nismo bali. Pripravljali smo se tako, kot je treba in v primeru potrebe bi se branili. Zdaj imamo s Sovjetsko zvezo dobre odnose... Z Madžarsko smo v zelo dobrih stikih. Tudi z ostalimi vzhodnimi državami imamo dobre trgovinske in druge odnose. S te strani se nam ni česa bati. Skratka, teh pritiskov se ne bojimo... Dokler je naša država enotna - bo pa še

enotnejša in še bolj strnjena - toliko časa se nam ni bati nikogar," je rekel Tito v Sarajevu.

OBISKI

Egiptovski predsednik Sadat je bil pri Titu na Brionih od 28. do 30. marca in sta se pogovarjala o bližnjem vzhodu in medsebojnih odnosih.

Češkoslovaški obrambni minister gen. Martin Dzur je bil na obisku v Jugoslaviji od 22. do 26. aprila na povabilo zveznega sekretarja za narodno obrambo generala Nikole Ljubičića. Prišel je tudi v Slovenijo in si 24. aprila ogledal vojašnice in vojake v Postojni, ki je seveda blizu italijanske meje.

Tito je bil na prijateljskem obisku v Madžarski 27. in 28. aprila in se je pogovarjal z Janosom Kadarjem. Ugotovila sta, da so odnosi zelo pristrčni, da ni spornih problemov in da je mogoče še povečati gospodarsko sodelovanje.

Senator Edward Kennedy je prišel na obisk v Jugoslavijo 16. aprila. Naslednjega dne ga je sprejel Tito v Belem dvoru v Beogradu. Pri pogovorih je bil navzoč tudi Kardelj, gospe pa so se pridružile pri kosilu.

PISMA UREDNIKU

UREDNIKU KLICA TRIGLAVA

G. urednik! V poročilu o obsodbi dveh Angležev v Sarajevu (KT 415) navajate, da je eden od njiju vzkliknil "Preteta neumnost!" Če se prav spomnim, je angleški časopis navedel ta vzklik kot "It's a bloody farce." Angleški "bloody" je zmerjalni pridevek, ki ga je pač

* UVODNIK - zaključek z 2.strani

ali začasno, češ da so imeli stike s predsednikom kluba sv. Save, da so od njega prejeli 'sovražna časopisna poročila in jih prinesli domov.'

S pričo novega stalinističnega režima v Jugoslaviji ni nobenega dvoma, da se je poostrela vohunska dejavnost udbaških agentov v tujini, pa naj gre za zamejce, izseljenke, sezonske delavce ali emigrante. Treba je opozoriti zlasti emigrante, ki hodijo na obisk v domovino, da v lastnem interesu ne nasedejo udbaškim vabam in da v primeru izsiljevanja ob povratku v tujino, stopijo takoj v stik z lokalnimi policijskimi oblastmi in jim vse razkrijejo. Častneje je biti lojalni do nove domovine kot pa vohuniti za vsiljeni nasilni režim lastne domovine.

UREDNIŠTVO

→ treba prevesti z enakovrednim izrazom v slovenščini. "Pretet" se mi zdi premil; "prekleman" ali celo "preklet" po moči bolje odgovarjata. Spomniti se je treba, da je G.B. Shaw v "Pygmalionu" uporabil "bloody" iz deklinskih ust, da je pretresel in spravil v smeh gledalce pred dobrimi 60 leti. Zaradi pogoste rabe in vulgarizacije govora je izraz sicer izgubil na moči, a je še vedno krepak. "Farce" pa je po slovensko seveda "burka". Nesrečni in prismojeni Anglež, ki je šel v Jugoslavijo ogledovat letala, je torej vzkliknil "Prekleta burka." Š. T.

Za okoli 3 milijone lir škode je povzročila bomba na šoli pri sv. Ivanu v Trstu v soboto 27. aprila zvečer. Sum pada na neofašiste, zlasti po Almirantejevem govoru.

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Anglija:	1.80	Francija:	20.-	Nemčija:	16.-
Avstralija:	4.00 (7.00)	Italija:	2500.-	Švedska:	20.-
Avstrija:	70.-	Kanada:	5.00 (8.50)	U.S.A.:	5.00 (8.50)

Ostale evropske dežele: 1.5 funt sterlinga v odgovarjajoči valuti.

Južna Amerika: 1.5 funt sterlinga (3 funti) odn. odgovarjajoča valuta.

Poverjeniki:

Južna Amerika: Simon Rajer, 'Emona', Tucuman 1561 7.p.Dto.49, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Evropa: Naročnina plačljiva z mednarodno poštno nakaznico po navodilu uprave.

V Trstu je KT na prodaj v Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan